

"De tror att gatorna i Europa är gjorda av guld"

En kvalitativ studie om människohandel

Av: Matilda Sahlback-Nilsson

LUNDS UNIVERSITET

Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)

Vårterminen 2018

Handledare: Reza Banakar

Examinator: Eva Schömer

Abstract

Human trafficking is the third largest illegal source of income, after drugs and weapon. The purpose of this study is to investigate why people fall victims for human trafficking and to study wherein the court of justice discusses the victims social background in their court-cases. That is to say, the circumstances that is beyond the borders of Sweden. The essay also highlights how aid organizations in Gothenburg believe we should work with and against human trafficking.

The essay consist of a combination of methods, a qualitative content analysis with review of court-cases and interviews with professionals in aid organizations in Gothenburg, Sweden. Michael Foucault's concept of power has been used in order to analyze court-cases and interviews.

People end up in trafficking primarily because of poverty and corruption. The victims social background is not usually mentioned in the courts judgement, if it's mentioned it is referred as background information in the court-cases. All people need to work to make it difficult for traffickers to do their business. We need to raise awareness about labor force exploitation. As long as the demand for services is available, human trafficking will continue to take place.

Keywords: *Aid organizations, court-cases, human trafficking, power, social background*

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till samtliga informanter för att ni med er medverkan gjort denna studie möjlig. Ni har genom ert engagemang och era kunskaper berikat uppsatsen med ytterst värdefull information.

Stort tack även till min handledare Reza Banakar, professor vid Rättssociologiska institutionen, för värdefull rådgivning under studiens gång.

Matilda Sahlback-Nilsson

Maj 2018

Begreppsförklaringar

BrB: Brottsbalken

Människohandel: Uppsatsen avgränsas till att fokusera på människohandel för sexuella ändamål, däribland prostitution och människohandel för andra ändamål, med inriktning tiggeri.

Rätten: Med begreppet "*rätten*" åsyftas i uppsatsen de möjligheter som domstolens ledamöter (ansvarig domare och nämndemän) har att agera utifrån, med hänsyn till stämningsansökan, samt vad som har lagts fram vid och innan huvudförhandling. Det vill säga vad som gjorts gällande. Uppsatsen studerar domstolens möjligheter att agera utifrån vad som kan utläsas av domskrivningen.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	1
1.2 Avgränsning och rättssociologisk relevans.....	2
2. Bakgrund	3
2.1 Vad är människohandel?.....	3
2.2 Människohandel för sexuella ändamål och tiggeri.....	4
2.2.1 <i>Sexuella ändamål</i>	4
2.2.2 <i>Tiggeri</i>	5
2.3 Palermo protokollet.....	6
2.4 Statistik.....	6
2.4.1 <i>Sexuella ändamål</i>	7
2.4.2 <i>Tiggeri</i>	7
2.5 Människohandel i världen.....	8
2.6 Människohandel i Sverige.....	8
2.7 Människohandlarna.....	9
2.8 De brottsutsatta.....	9
2.9 Styrning.....	10
3. Tidigare forskning	11
4. Samverkan	14
4.1 Polisen.....	14
4.2 Jämställdhetsmyndigheten.....	14
4.3 Stödcentrum för brottsutsatta.....	14
5. Teoretiskt ramverk	15
6. Metod	18
6.1 Metodologiska verktyg.....	18
6.2 Kvalitativ innehållsanalys.....	18
6.2.1 <i>Urval och materialinsamling</i>	21
6.2.2 <i>Etik</i>	22
6.3 Intervjuer.....	22
6.3.1 <i>Semistrukturerade intervjuer</i>	23
6.3.2 <i>Inspelning</i>	23

6.3.3	<i>Transkribering</i>	23
6.3.4	<i>Etik</i>	23
7.	Resultatredovisning	24
7.1.	Redovisning av domar.....	24
7.1.1	<i>Tiggeri</i>	24
7.1.2	<i>Sexuella ändamål</i>	26
7.2	Redovisning av intervjuer.....	29
8.	Analys	36
8.1	Sociala förhållanden.....	36
8.2	Hopp och önskan.....	37
8.3	Kontrollmekanismer.....	38
8.4	Relation gärningsman och offer.....	40
9.	Slutsats	42
9.1	<i>Varför hamnar människor i människohandel och hur skildras offrets sociala bakgrund i domskrivningen, utifrån rättens möjligheter att agera?</i>	42
9.2	<i>Hur kan man enligt hjälporganisationer i Göteborg verka mot människohandel?</i>	43
10.	Diskussion	44
11.	Referensförteckning	45
11.1	Trycka källor.....	45
11.2	Rapporter.....	45
11.3	Internetkällor.....	46
11.4	Lagar.....	47
12.	Bilaga 1	48
13.	Bilaga 2	49
14.	Bilaga 3	51
15.	Bilaga 4	52
16.	Bilaga 5	53

1. Introduktion

Den moderna teknologin och globaliseringen har gjort det enklare för människor att ta sig mellan världens länder. En av globaliseringens effekter är att människohandeln ökat. År 2017 identifierades enligt Länsstyrelsen nationella sammanställning 225 personer som offer för människohandel. Vilket var 75 personer fler än 2016, där 150 personer som offer för människohandel identifierades. En tredjedel av dessa var barn och den största andelen offer utnyttjades i sexuella ändamål och tiggeri. Kvinnor som utnyttjas i prostitution utgör den största delen av offren. Eftersom människohandel till stor del utgör en dold brottslighet, är mörkertalet dock stort. Flertalet länder, jämte Sverige saknar adekvata mekanismer för att identifiera och bemöta manliga offer av människohandel, vilket också gör att statistik går att ifrågasättas (NMT, 2018). I anslutning till att antalet fall av människohandel ökat har det också bidragit till en ovisshet bland allmänheten. Många människor känner idag sig osäkra på om de ska ge pengar till tiggaren utanför deras livsmedelsbutik, med anledning av att dem inte vet om pengarna går till tiggarens egen ficka eller om de istället går till en kriminell liga (Borg Jansson 2016, s.16).

Förenta Nationernas organ mot brott och narkotika (UNODC) menar att människohandel är den främsta illegala inkomstkällan för brottslingar efter droger och vapen. Eventuellt är det till och med lönsammare, eftersom droger kan säljas en gång, men en slav kan säljas om och om igen (Stearman 2009, s. 7). Trots att många stater har kriminaliserat köp av sexuella tjänster och skapat lagar om människohandel, fortsätter problemet och den illegala handeln tycks öka (Jansson Borg 2015, s. 1).

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syfte är att belysa orsaken till varför människor faller offer för människohandel, samt studera i vilken omfattning rätten kan ta hänsyn till offrets sociala bakgrund, av vad som kan utläsas från domskrivningen. I och med att antalet offer för människohandel har ökat, ämnar jag dessutom att undersöka vad hjälporganisationer i Göteborg anser i frågan om hur man skall arbeta mot människohandel.

Utifrån uppsatsens syfte har följande frågeställningar konstruerats:

- *Varför hamnar människor i människohandel och hur skildras offrets sociala bakgrund i domskrivningen, utifrån rättens möjligheter att agera?*
- *Hur kan man enligt hjälporganisationer i Göteborg verka mot människohandel?*

1.2 Avgränsning och rättssociologisk relevans

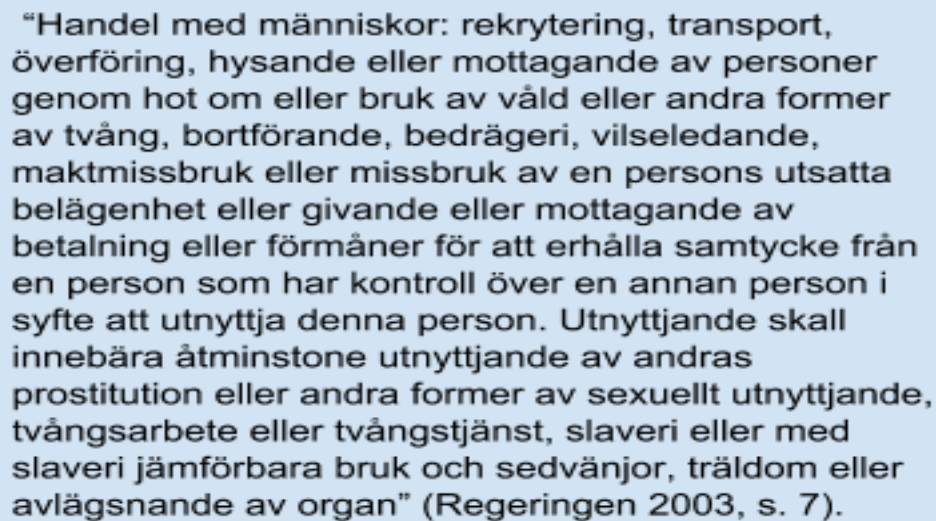
Studien kommer att avgränsas till att studera människohandel för sexuella ändamål, däribland prostitution, men även tiggeri. Anledningen till att jag valt att begränsa arbetet till viss typ av människohandel, är dels med tanke på den korta tidsram som uppsatsen befinner sig inom, men även dels för att människohandel för sexuella ändamål och tiggeri är de två vanligaste formerna av människohandel. Ytterligare en avgränsning kommer att ske genom att jag endast kommer att fokusera på människohandel i Sverige och först och främst varför den brottsutsatta hamnat i människohandel. Enbart en kort redogörelse för utbredningen av människohandel i världen kommer att redogöras. Vidare görs en avgränsning i studien med koppling till uppsatsens andra frågeställning, där endast organisationer mot människohandel i Göteborg kommer att belysas.

Rättssociologins intresse ligger i förhållandet mellan samhället och rätten. Den rättssociologiska relevansen för uppsatsen ligger i offrets bakgrund och i vilken utsträckning som rätten tar hänsyn till offrets sociala förhållanden i domskrivningen. Med detta menas i vilken omfattning som rätten behandlar offrets sociala förhållanden och de omständigheter som ligger utanför Sveriges gränser.

2. Bakgrund

2.1 Vad är människohandel?

I dagens samhälle beskriver många människohandel som en modern form av slaveri (Stearman 2009, ss. 4-5). Exploatering, sexhandel och tvångsarbete, är tre begrepp som ofta används liktydigt när man talar om människohandel. Brottet går ut på att personer köper, säljer och transporterar människor för att utnyttja eller utsätta dem för övergrepp. FN:s definition av människohandel lyder följande, se *figur 1*:

“Handel med människor: rekrytering, transport, överföring, hysande eller mottagande av personer genom hot om eller bruk av våld eller andra former av tvång, bortförande, bedrägeri, vilseledande, maktmissbruk eller missbruk av en persons utsatta belägenhet eller givande eller mottagande av betalning eller förmåner för att erhålla samtycke från en person som har kontroll över en annan person i syfte att utnyttja denna person. Utnyttjande skall innebära åtminstone utnyttjande av andras prostitution eller andra former av sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller tvångstjänst, slaveri eller med slaveri jämförbara bruk och sedvänjor, trældom eller avlägsnande av organ” (Regeringen 2003, s. 7).

Figur 1

Sverige införskaffade en lag om människohandel för sexuella ändamål år 2002. Två år senare utvecklades lagen till att omfatta utnyttjande av människohandel för andra ändamål än endast sexuella, exempelvis tvångsarbete och handel med organ. Kravet på att gränsöverskridande skulle ha skett togs också bort i samband med lagändringen. Den senaste ändringen av lagen gjordes 2010, där kravet för kontrollrekvisit togs bort (Polisen). Straffbestämmelsen om människohandel är belägen under **4 kap, 1 a § i BrB**, se *bilaga 1*.

Människohandel kan beskrivas i termer av en process och kan då karakteriseras med tre ord: *rekrytering, transporter*ing och *utnyttjande* vid destination (Regeringen 2003, ss. 5-6). Det är framförallt i rättsliga sammanhang som definitionen av människohandel behöver ringas in. För att

en åklagare skall kunna styrka att ett fall av människohandel har ägt rum och döma den skyldige, behöver följande rekvisit vara uppfyllda, *se figur 2*.

- 1. Vidtagit en viss åtgärd**, exempelvis rekryterat, transporterat, inhyst, överfört eller tagit emot en person.
- 2. Använt ett visst otillbörligt medel**, som olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med ett annat otillbörligt medel.
- 3. I syfte att en människa ska utnyttjas för ett visst ändamål**, exploateras för sexuella ändamål, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte. *Lag (2010:371)*.

Figur 2

Det första ledet i människohandels-kedjan beskriver vad som görs, därefter hur det görs och i sista steget varför det görs. Den första länken i kedjan ansvarar för exempelvis rekrytering, medan den sista kedjelänken vidarebefordrar själva utnyttjandet. För att brottet ska fullbordas, sker däremellan ett steg i processen mellan ett antal människor, exempelvis transport via transportörer. Själva utnyttjandet, såsom tvångsarbete eller prostitution behöver dock inte ha inträffat för att det ska vara människohandel. Det räcker att gärningsmannen har använt ett otillbörligt medel, som våld eller hot för att ett brott som människohandel skall ha skett (Länsstyrelsen 2010, ss. 11-12).

2.2 Människohandel för sexuella ändamål och tiggeri

Eftersom min studie fokuserar på människohandel för sexuella ändamål och tiggeri, kommer jag nedan kort redogöra för skillnaderna dem emellan.

2.2.1 Sexuella ändamål

Sexuellt utnyttjande och prostitution är en av de mest förekommande formerna av utnyttjande som människohandeln syftar till. Efterfrågan på sexuella tjänster utgör sålunda en av de mest frekventa orsakerna till att denna typ av människohandel förekommer (Regeringen 2003, s. 8). Av den information som polisen erhöll under 2015 beträffande offer för människohandel för sexuella ändamål, var majoriteten av offren kvinnor, i åldrarna 20-40 år. Försäljningen av

sexuella tjänster säljs idag till störst del via internet, där hallickar och människohandlare annonserar ut kvinnor till försäljning (Polisens 2016, ss. 9-10).

Lagbestämmelsen om människohandel för sexuella ändamål kan i många fall upplevas vara lik straffbestämmelsen om koppleri/grovt koppleri. Då några av de domar som jag i uppsatsen avser att studera, berör åtal för koppleri/grovt koppleri, vill jag i detta kapitel redogöra för skillnaderna mellan lagbestämmelserna.

Koppleri innebär att en person främjar eller på ett otillbörligt sätt utnyttjar att en annan individ, mot ekonomisk ersättning, erhåller en tillfällig sexuell relation. Lagen för koppleri innefattar följaktligen två typer av situationer, dels *främjande* och dels *utnyttjande*. Främjandet kan exempelvis vara att någon medvetet hyr ut en lägenhet, upprätthåller en bordell eller lämnar anvisningar till prostituerades adresser. Utnyttjandet innebär att en person tar fördel av att en annan person exempelvis prostituerar sig, genom att ta del av inkomsten (Brb 6:12, s.2). Straffbestämmelsen om koppleri/grovt koppleri återfinns i 6 kap, 12 § BrB.

Utnyttjandet och främjandet av sexuella tjänster måste dock ha skett under ett flertal gånger, för att det skall anses vara koppleri. Har utnyttjandet endast skett en gång, kan personen i fråga istället dömas för medhjälp till köp av sexuell tjänst (Brb 6:12, s.3).

Skillnaden mellan människohandel för sexuella ändamål och koppleri/grovt koppleri är att människohandelsbrott kräver att offrets fria vilja kränkts, medan fall av koppleri endast fokuserar på själva utnyttjandet (Polisen 2015, s. 15).

2.2.2 Tiggeri

Tiggeri innebär att man utan någon ersättning ber om ekonomiskt bistånd, det är i sig varken straffbart eller olagligt enligt svensk lag. Tiggeri är inte brottsligt, så länge det inte sker på ett otillbörligt sätt, det vill säga så länge inte någon tvingas eller luras att utföra tiggeri åt någon annan (Polisen 2016, s. 25). I dessa fall blir människohandel för tvångsarbete aktuellt, enligt 4 kap. 1 a § brottsbalken (2010:371), *se bilaga 1*.

I Sverige beskrivs människor med romsk bakgrund som en särskilt utsatt grupp att utsättas för tiggeri. Enligt Polisens lägesrapport (2016) sägs det att de anmälningar som inkom under 2015

angående tiggeri, kunde kopplas till organiserad brottslighet, där aktörerna utnyttjat utsatta EU-medborgare. Polisen säger också i samma rapport att de människor som faller offer för tiggeri ofta är människor med antingen fysiska eller intellektuella funktionsnedsättningar eller barn. Orsaken är att dessa människor ofta genererar mer pengar (Polisen 2016, ss. 25-26).

2.3 Palermoprotokollet

Den svenska människohandelsbestämmelsen har sin bas i det så kallade Palermoprotokollet. Protokollet utgör ett tilläggsprotokoll till FN:s konvention. Bestämmelsen bygger på tre huvudrekvisit, som har sin utgångspunkt i Palermoprotokollet. Dessa tre huvudrekvisit är att människohandel innebär att någon **vidtar en handelsåtgärd** genom att använda ett **otillbörligt medel i syfte att exploatera** en person för vissa bestämda ändamål.

Målet med protokollet är att förebygga och bekämpa handel med människor, särskilt den handeln som avser kvinnor och barn. Protokollet har för avsikt att skydda och bistå offren för sådan handel, med full respekt för dess mänskliga rättigheter och att främja samarbetet mellan staterna för att kunna uppnå syftet (Länsstyrelsen 2010, ss. 39-40).

Genom protokollet har man för första gången på global nivå tillsammans enats om en definition av människohandel som är rättsligt bindande för dess parter. Protokollet trädde i kraft den 25 december 2003 och är ratificerat av 166 länder (Jones & Winterdyk 2018, s. 4). Protokollet behandlar föreskrifter om kriminalisering, assistans till och skydd för offer, offrets status i destinationslandet, återanpassning av offer, förebyggande åtgärder, åtgärder mot efterfrågan och utbyte av information och gränskontrollåtgärder. I överensstämmelse med protokollet skall de ingående parterna vidta lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att arbeta mot sådan efterfrågan som stödjer utnyttjandet av människor som leder till människohandel (Regeringen 2003, ss. 16-17).

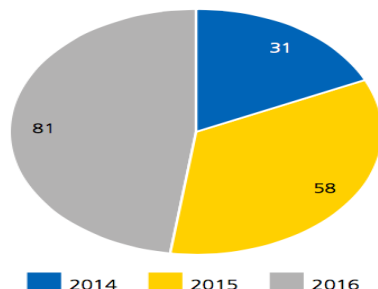
2.4 Statistik

Hur många fall av människohandel som registreras i Sverige beror på bland annat på, vilka resurser som polisregionerna lägger ner på att uppdaga människohandel. Vilken kompetens polisregionerna besitter, samt hur mycket tips de får in från andra aktörer (Polisen 2017, s. 9).

2.4.1. Sexuella ändamål

Tabell 1 (Polisen 2017, s. 15)

Människohandel för sexuella ändamål – anmälda brott
Statistik: Brottsförebyggande rådet (Brå) 2016

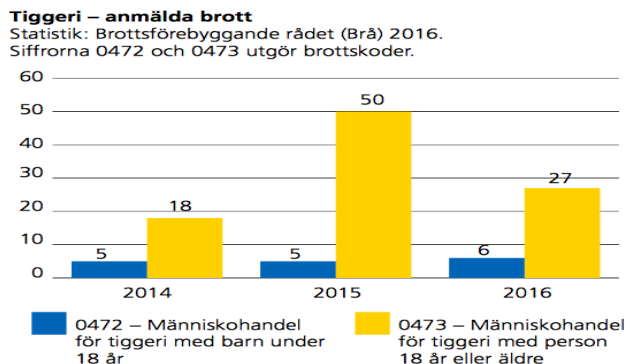

Som tabellen ovan visar (*tabell 1*) har människohandel för sexuella ändamål ökat från 2014 - 2016. Att det skett en ökning säger Polisen i sin lägesrapport delvis kan bero på att Migrationsverket utbildat flera av sina handläggare till att identifiera potentiella offer för människohandel. En annan anledning som de ser på ökningen är att människohandlare på senare tid har riktat sitt intresse till att utnyttja flyktingar (Polisen 2017, s. 15).

2.4.2 Tiggeri

Antalet fall av människohandel för tiggeri är likt människohandel för sexuella ändamål svårt att mäta, då mörkertalet förmodligen är stort. *Tabell 2* nedan, redogör för statistik av antalet anmälningar om människohandel för tiggeri-ändamål från 2014 - 2016. Av tabellen att utläsa var antalet anmälda fall av tiggeri som störst under 2015. (Polisen 2017, s. 24).

Tabell 2 (Polisen 2017, s. 24)

2.5 Människohandel i världen

Eftersom människohandel är en brottslig verksamhet, är det svårt att veta hur omfattande handeln är. Människohandel förekommer runt om i hela världen och flera länder berörs av problemet. Den ökade globala orättvisan och en förändrad gränspolitik mellan Västeuropa och forna Sovjetunionen har gjort att transnationell prostitution till de nordiska länderna har ökat. Människohandel kan äga rum runt om i världen så länge det finns tillgång av potentiella offer och en efterfrågan av dessa personers tjänster (Borg Jansson 2016, s. 20).

I Europa sker människohandel i första hand i Öst- och Centraleuropa och därifrån fortsättningsvis till Västeuropa. Vid västra Balkan, fungerar länderna som både ursprungs- och destinationsländer men också som knutpunkt för handel med kvinnor och flickor från öst till väst (Regeringen 2003, s. 9). Med ursprungsland menas de länder där offer för människohandel kommer från och med destinationsland menas de länder där utnyttjandet sker (Borg Jansson 2016, s. 22).

Thailand och Kina är både ursprungs- och destinationsländer med människohandel i Öst- och Sydostasien. Utöver dem är länder som Filippinerna, Burma/Myanmar, Vietnam och Kambodja även dem ursprungsländer för människohandel. De främsta genomförelse- och destinationsländerna är Malaysia och Japan. Kvinnor och flickor utnyttjas huvudsakligen i prostitution och för sexuell exploatering (Regeringen 2003, s. 9).

I Sydasiens är Indien och Pakistan destinationsländer, medan Bangladesh och Nepal är ursprungsländer för människohandel. Det råder också en vidsträckt handel inom Indien. Även här används kvinnor och flickor som varor för prostitution. Det är mest vanligt att kvinnorna och flickorna kommer från landsbygden och därefter säljs för att utnyttjas i prostitution eller för att gifta sig inne i städerna (Regeringen 2003, s. 9).

2.6 Människohandel i Sverige

Prostitution började successivt uppmärksammas i Sverige runt 1970-talet, det definierades då som ett socialt problem och en världsfråga som angår alla. Efter att lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster stiftades år 1999 (6 kap, 11 § BrB) fick Socialstyrelsen i uppdrag att regelbundet kartlägga omfattningen av prostitution i Sverige (Holmström 2008, s. 305).

Sverige fungerar som destinationsland för brottsutsatta från många olika länder. I de människohandelsfall som studerats mellan 2002 och 2008 har de brottsutsatta kommit ifrån Albanien, Estland, Polen, Bulgarien, Ryssland, Rumänien, Serbien, Slovakien, Kosovo och Montenegro. Polisen informerades år 2009 att de kvinnor och flickor som kommer till Sverige för att utnyttjas i prostitutions-ändamål till störst del kommer från Östeuropa, och där främst från Ryssland, Estland, Rumänien och Ungern men även från andra delar av världen som Albanien, Thailand och Nigeria (Länsstyrelsen 2010, s. 19).

2.7 Människohandlarna

Människohandlarna har ofta en relativt nära anknytning till det land som deras brottsoffer kommer ifrån, ofta är dem också bosatta i landet. Det betyder att gärningspersonerna många gånger har en god insyn och vetskap i de brottsutsattas levnadsförhållanden, både vad gäller deras ekonomiska och sociala förhållanden. Många av de människohandlare som transporterar och rekryterar sina offer till Sverige, har även god kunskap om Sverige och behärskar i många fall även det svenska språket (Länsstyrelsen 2010, s. 18).

En rapport som genomfördes av Brottsförebyggande rådet, avseende trafficking i Sverige, Finland och Estland under 2007-2008, visade att det är vanligt att den informella rekryteringen sker via personer i offrens hemländer. Ofta handlar det om en rekrytering av och mellan vänner, familj och bekanta. Rekryteringen kan också ske på bordeller, barer, strippklubbar och över internet. Formell rekrytering är således inte lika vanlig, men sker via tidningar och tidskrifter (Länsstyrelsen 2010, ss. 18-19).

Enligt information som inkom till Polisen under 2015, påtalades att människohandlarna ofta utnyttjar den socioekonomiska situation som offren befinner sig i, i sina hemländer. De gör sig attraktiva genom att erbjuda försörjningsmöjligheter och utnyttjar offrens sårbara situation. I flera fall inleder dem också en känslös relation med offren. Detta är extra vanligt i fall av människohandel för sexuella ändamål där offren till störst del är kvinnor (Polisen 2016, s. 20).

2.8 De brottsutsatta

De brottsutsatta blir oftast tvingade och övertalade av människohandlarna. Det är vanligt att de brottsutsattas dåliga förhållanden i hemlandet används som en svag punkt för övertalning, eller att

dem vilseleds till att lämna sin hemmiljö. Många av offren tror att dem i det nya landet skall arbeta som städare, servitris eller au-pair. Flertalet av de utsatta vet att dem kommer att utnyttjas i prostitution eller tiggeri, men blir istället vilseledda gällande villkoren. Exempelvis hur mycket dem skall få ta del av de intjänade pengarna, eller vilken grad av frihet de kommer ha.

Människohandlarna besitter också en viss makt över de brottsutsatta, i form av att de brottsutsatta i många fall inte har möjlighet att neka ett arbete i ett annat land, detta på grund av deras ekonomiska förhållanden eller genom att dem riskerar att bli utnyttjade i hemlandet om de stannar kvar (Länsstyrelsen 2010, s. 18).

2.9 Styrning

För att hålla kvar de brottsutsatta, använder sig människohandlarna av olika kontrollmekanismer. Det kan vara allt från att människohandlarna våldtar, använder våld eller hot, hot om våld, eller låser in offren (Länsstyrelsen 2010, s. 20).

En vanlig kontrollmekanism är att skuldsätta offren, så att dem är ekonomiskt beroende av gärningsmännen. Ett sätt att skuldsätta den brottsutsatta är att ta betalt för boende, transporter, och mat, vilket gör att offren aldrig tjänar några egna pengar. I många fall sköter även människohandlarna kontakten med köparna, så att inte de brottsutsatta ges tillfälle att ha hand om pengarna själva. Det är också vanligt att människohandlarna utnyttjar de brottsutsattas situation i det land som de har transporterats till. En person som rekryterats till Sverige, befinner sig ofta i en utsatt situation, eftersom personen i fråga oftast varken behärskar språket eller känner till miljön, vilket människohandlaren utnyttjar och använder som kontrollmekanism. Det är heller inte ovanligt att människohandlaren och den brottsutsatte har en relation (Länsstyrelsen 2010, s. 21).

3. Tidigare forskning

Kapitlet avser att behandla tidigare forskning utifrån Dominika Borg Janssons studie *“Modern Slavery: A comparative study of the definition of trafficking in persons”*. En kort redovisning om tiggeri studeras med hjälp av Stanislav Emirovs bok *“Varför tigger romer?”*. Med tanke på att människohandel för sexuella ändamål är den mest utbredda formen av människohandel har jag även valt att belysa kapitlet med hjälp av Charlotta Holmströms och May-Len Skillbreis forskningsrapport *“Prostitution i Norden”*. För att få en djupare överblick över prostitutionens omfattning i Sverige, valde jag att kombinera ovanstående studie med ett kapitel i Pettersons och Tibys bok *“Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet”*.

Avsnittet behandlar en översiktlig historik inom ämnesområdet. För en djupare beskrivning av hur jag fann relevant forskning till kapitlet hänvisar jag till *bilaga 2*. Följande två artiklar, en av Jackie Jones och John Winterdyk, och en av Liz Hales behandlar bland annat hur människor hamnar i människohandel och vilka faktorer som människohandlarna använder sig av. Artiklarna valdes ut i samråd med handledare.

Slaveri har förekommit ända sedan antiken. Förtrycket och ofriheten har i takt med ny teknik utvecklats och expanderat. Frågor som rör människohandel har fått både juridisk och politisk betydelse, särskilt efter Palermoprotokollet. Trots att lagar och uppmärksamhet riktas mot människohandel, redovisar Jones och Winterdyk (2018) i sin studie *“Human Trafficking: Challenges and Opportunities for the 21st Century”* att det råder en ovisshet om hur utbredd människohandeln är. Människohandel är den snabbaste växande brottsligheten och kvinnor och barn är det primära målet för människohandlarna. Även om 166 länder har infört lagar med straffrättsliga sanktioner, är antalet domar fortfarande få, i alla länder (Jones & Winterdyk 2018, ss. 4-5).

I artikeln *“The Criminalisation and Imprisonment of Migrant Victims of Trafficking”* av Liz Hales (2018) intervjuades ett antal migrantkvinnor på fängelser och flyktingboenden i sydvästra England. Syftet var att undersöka hur många av invandrarkvinnorna som behandlades i det straffrättsliga systemet och utsattes i människohandel. Studien omfattar flertalet intervjuer med kvinnor om deras väg in i landet och varför de valde att ge sig in i människohandel. I samtliga intervjuer redovisades att kvinnorna rekryterats och transporterats av ett flertal personer, ibland av organiserade grupper eller familjemedlemmar, eller en kombination av dem båda. Många hade arbetat som prostituerade innan de kom till Storbritannien. En gemensam faktor som samtliga

kvinnor berättade om, var att det rådde en oerhörd maktbalans redan från första kontakt med människohandlaren. Tidigt blev de lovade flera saker i den marknadsföring som människohandlarna använde sig av vid rekryteringen. Inga löften hölls och kontroll fördes ständigt över kvinnorna. Många kvinnor var inte heller medvetna om vart de skulle transporteras vid rekryteringen. Flertalet av intervjupersonerna beskrev deras rädsla och hur de vid flera tillfällen blev hotade, slagna, våldtagna och misshandlade (Hales 2018, ss. 54-58).

Jansson Borg (2015) pekar i sin studie på problem som hon funnit med den svenska lagstiftningen, statens attityder, media och med allmänheten beträffande människohandel. Den svenska straffbestämmelsen om människohandel måste täcka flera aspekter, samt även följa en särskild händelsekedja, för att få en människa fälld. Dessa punkter är i många fall svåra att bevisa, vilket Jansson Borg menar på gör brottet människohandel till ett komplicerat fenomen. Åklagaren har en svår bevisbörda att fylla vid fall av människohandel. Åklagaren måste först fastställa att offret befann sig i en ekonomiskt utsatt situation och att förövaren i fråga hade kunskap om den utsatta situationen. För det andra måste åklagaren också kunna bevisa att den brottsutsatta inte hade något annat alternativ än att överlämna sig själv till förövaren. I många fall ser inte offren prostitution som ett sätt att leva, utan mer som det enda alternativet för att överleva (Jansson Borg 2015, ss. 179-181).

Tiggeri är ett mycket gammalt fenomen och anses vara en del av mänsklighetens historia. Det finns olika former av tiggeri och många olika tiggare, allt från barn som tigger, till sjuka och friska människor. Stanislav (2016) har i sin bok *"Varför tigger romer?"* identifierat tre anledningar till varför människor väljer att tigga. Den första anledningen är av nöd, tiggaren vill i själva verket inte tigga, men är tvingad. En annan anledning till att vissa människor väljer att tigga är helt enkelt för att det är lönsamt, dessa människor befinner sig oftast inte i nöd utan tigger för att det är vinstgivande. Den tredje identifierade anledningen är på grund av religiösa eller liknande skäl, exempelvis tigger man för att tillgodose andliga eller politiska behov (Stanislav 2016, ss. 59-61).

Svanström talar i Pettersson och Tibys bok *"Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet"*. (2003) om prostitutionens utveckling i Sverige. I 70 år, mellan 1847-1918, fanns det en reglementering av prostitution i Stockholm och i andra städer i Sverige. Det var en byråkratisk organisation bestående av polis, läkare och kommunala ämbetsmän. Reglementeringen innebar att kvinnor som levde i prostitution skrevs in i register som "offentliga kvinnor". Syftet var att hålla uppsikt över kvinnorna,

dels genom att se till att dem var friska och inte hade några könssjukdomar, men även dels för att kontrollera prostitutionen och för att kontrollera kvinnornas rörelse i staden. Till en början hade reglementeringen ett medicinskt fokus, men efter ett tag liknade det mer en administration över den prostitution som förekom i staden. Likartade "övervakande" system förekom runt om i majoriteten av Europas städer runt 1800-talet, i vissa städer fanns systemen kvar långt in på 1900-talet. I Sverige avskaffades reglementeringen år 1918, som en konsekvens av avskaffandet blev prostitutionen och de utsatta kvinnorna svårare att kontrollera (Svanström 2003, ss. 179-181).

Holmströms och Skillbreis forskningsrapport "*Prostitution i Norden*" bygger på sammanställningar och rapporter kring prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige under de senaste 30 åren. Idag är prostitutionen geografiskt utspridd runt om i världen, mycket på grund av globaliseringen och för att handeln till stor del har förflyttat sig till nätet. Nu har kvinnor som säljer sex möjligheten att åka till en annan stad för att sälja sex. Deras köpare är därmed utspridda runt om i landet, vilket gör kartläggningen av köparna svårare att kontrollera. Samtliga länder i Norden har infört förbud mot trafficking. Den dolda verksamheten, att mycket av verksamheten har flyttat till internet, och att antalet kvinnor med annan etnisk bakgrund har ökat har bidragit till en svårighet för polis och sociala myndigheter i deras arbete att kontrollera omfattningen och utbredningen av prostitution (Holmström 2008, ss. 303-305).

Utifrån den genomgångna litteraturöversikten kunde en kunskapslucka identifieras. Få tidigare studier som uppsatsen berör behandlar den maktbalans som råder mellan människohandlare och offer. En avsaknad av offrets förmåga att göra motstånd påvisades också. Eftersom uppsatsen bland annat ämnar undersöka varför den brottsutsatta hamnar i människohandel och belysa relationen gärningsman och offer utifrån ett maktperspektiv, kan motståndet vara värdefullt att studera. En problematik som kan illustreras utifrån tidigare forskning är att det eventuellt inte finns en relation mellan den nationella rätten och den globala problematiken, vilket exempelvis kan vara intressant att analysera utifrån uppsatsens frågeställningar. Med tanke på att studien avser att studera ifall den brottsutsattes sociala bakgrund beaktas i domskrivningen, samt studera hjälporganisationers erfarenheter.

4. Samverkan

I följande avsnitt presenteras samverkan mellan olika myndigheter som verkar mot människohandel. Ett viktigt led i arbetet är att flera myndigheter samverkar och arbetar med varandra. I Sverige samarbetar polisen bland annat med Socialtjänsten, Migrationsverket, Åklagarmyndigheten, Arbetsmiljöverket och Skatteverket (Polisen). Det finns också frivilligorganisationer som arbetar mot människohandel, vilka också utgör ett viktigt led i arbetet. *Nedan följer en kort redogörelse för de myndigheter som senare kommer att behandlas i studien.*

4.1 Polisen

Polisens mål är att göra Sverige till en oattraktiv marknad för människohandlarna. En strategi som polisen har i arbetet mot människohandel är att komma åt de organiserade nätverken som finns, i syfte att dem inte skall kunna etablera nya nätverk. Människohandlare bedriver ofta många olika typer av brottslighet, polisens jobb är att lagföra den samlade brottsligheten för medlemmarna (Polisen).

4.2 Jämställdhetsmyndigheten

I januari 2018 tog Jämställdhetsmyndigheten i Göteborg över uppdraget från regeringen om människohandel och prostitution, som en del i arbetet mot att motverka mäns våld mot kvinnor. Arbetet låg tidigare hos Länsstyrelsen i Stockholm och kallades Nationella Metodstödsteamet (NMT) mot människohandel och prostitution. Jämställdhetsmyndigheten har ett övergripande myndighetsansvar och arbetar med att samordna frågor rörande människohandel för samtliga ändamål. Det innebär att de skall samordna för migrationsverket, socialstyrelsen, polisen och det civila samhället. Kort sagt, skall de jämna marken för de myndigheter som arbetar operativt ute (Jämställdhetsmyndigheten, 2018).

4.3 Social resurs: Stödcentrum för brottsutsatta

Stödcentrum för brottsutsatta i Göteborg är en samtalsmottagning, för de människor som blivit utsatta för ett brott. Stödcentrum erbjuder samtal för utsatta i flera olika brottskategorier. Av intresse för uppsatsen är de som fallit offer för människohandel. Anställda vid enheten är bland annat två socionomer som 25 % av sina tjänster arbetar som regionskoordinatorer för människohandel, andra ändamål. Regionskoordinatorn fungerar som stöd till Jämställdhetsmyndigheten rörande människohandel för prostitution och andra ändamål (Social Resurs Göteborg, 2018).

5. Teoretiskt ramverk

Nedan kommer uppsatsens teoretiska perspektiv att presenteras. Teorin används för att tolka och förstå det insamlade materialet, som sedan möts i analysdelen.

“Makt utövas från oräkneliga håll och i ett växelspel av ojämlika och rörliga relationer”

Michel Foucault (Hörnqvist 2012, s. 12)

Min studie kommer att studeras med hjälp av Michel Foucaults *maktanalys*. För att förstå maktens uppbyggnad, krävs att man förstår samhällets uppbyggnad (Hörnqvist 2012, s. 13). Makt enligt Foucault kan liknas vid en elementär kraft som utgör en grundkomponent i varje social relation. Alla relationer är föränderliga och rörliga, makten är alltså inte bunden till en person, utan kan i relationer förstås som ett öppet spel mellan krafter (Lindgren 2007, s. 255).

Begreppsförklaringar som *“kamp”*, *“konfrontationer”* och *“rubbingar”* understryker maktens aktiva karaktär. Maktrelationer är ideligen spända och aktiva, aldrig passiva eller latenta. En maktrelation är alltid utsatt för påverkan. Foucault menar att makten i viss mening är ett styrkeförhållandes *“momenta uttryck”*. Men det menas att ett styrkeförhållande alltid påverkar och inverkar på en människas beteende, även om det inte alltid bestämmer vad som skall göras. Å ena sidan är makt en aktivitet, å andra sidan är makt ett förhållande mellan aktiva parter. Med aktivitet menas de handlingar som utförs i sociala relationer mellan människor (Hörnqvist 2012, ss. 14-15).

Det är svårt att ringa in exakt vilka handlingar som kan beskrivas i termer av en *“maktutövning”*. Makt som aktivitet förutsätter konceptuellt makt som relation. Utan styrkepositioner och utan ojämlikheter finns ingen anledning att tala om maktutövning. Det som skiljer makt från andra handlingar är sammanhanget och det som kännetecknar en maktrelation är att den är *“ojämlika, omstridda och instabila”* (Hörnqvist 2012, ss. 19-20).

Med *ojämlikhet*, menas att den ena parten kan påverka den andra partens handlande. Med det i åtanke kan relationen kännetecknas av parter som är överordnade och underordnade varandra. Parterna kan komma från olika sociala klasser, ha olika tillgång på information eller resurser. Begreppet *omstridda* kännetecknas av att konflikterna är en följd av en ojämlik fördelning mellan parterna. Det är en kamp mellan deltagarna, som skapar makten dem emellan. *Ojämlikheten* förutsätter i sin tur konflikter mellan parterna och blir på det sättet det som Foucault kallade

“*momenta styrkeförhållanden*”, dessa är alltså i en ständig kamp mellan varandra. Det tredje begreppet *instabil*, understryker hur ojämlikheten mellan parterna kan vara temporär och beskriver hur maktförhållandena kan vara både lokala och ostadiga. Makten är hela tiden beroende av parternas handlingar, taktik och resurser. Med det menas också att den underordnade parten har en viss frihet, eftersom det alltid finns en möjlighet att göra ett visst motstånd genom att handla annorlunda. Varje styrkeförhållande återfinns i varje social situation, som präglas av motsättningar och konflikter, vilka kan komma från mer än ett håll. *Instabilitet* karaktäriseras alltså av den osäkra utgången att parterna är beroende av varandra för att makten skall äga rum, vilket kan resultera i en *instabilitet*. Makten är en relation mellan människor, som alla människor i allra högsta grad är delaktiga i (Hörnqvist 2012, ss. 20-22)

”Maktens rena form skulle man kunna finna i lagstiftningsfunktionen”

Foucault (Hörnqvist 2012, s. 33)

Precis som tidigare redovisat, menar Foucault att makten inte är bunden någonstans, den är inte bunden till någon institution eller till specifika individer, den finns överallt runt omkring oss. Det finns dock makt som handlar om att dra gränser, sådana som inte får överskridas, makt som ligger till grund i lagar tillämpade av ett regelverk. Lagen är explicit och innefattar ett tydligt mönster, med otillåtna och tillåtna handlingar. Foucault är dock tydlig med att sådana regler, inte endast behöver vara juridiska. Liknade principer finns i alla områden, föräldrar sätter exempelvis gränser för sina barn, där dem fastslår vad barnen får och inte får göra. Regler som fastslår skillnader och upprättar gränser kallas maktutövning av juridiskt slag. Styrkeförhållanden i den lagstiftande makten har sin grund i en repressiv väg, genom gränsdragningar och uteslutningar (Hörnqvist 2012, ss. 33-35). Bestämmelser som sätter gränser kan även benämnas med Foucaults begrepp *”Bio-makt”*, som står för en reglerande makt (Lindgren 2007, ss. 254-255).

Foucault uppfattades som en motståndare till den suveräna makten, han menade att makten förlorade sin betydelse i det moderna samhället, där krafter istället hittades av disciplinära kunskaper. Han gillade inte tanken av att ge lagen och suveränen någon större betydelse. Makten har förflyttats från att tidigare vara repressiv, till att nu vara produktiv. Den disciplinerade makten har övergått från att förr vara utdömande av straff till att nu fokusera på individers och samhällets välfärd, den är ändock kontrollerande (Smith 2000, ss. 283-284).

Lagar och regler förväntas följas, varje individ står dock inför ett val i hur de väljer att agera med koppling till lagen, eftersom de är underordnade den (Hörnqvist 2012, ss. 38-39). Det finns alltså en möjlighet till motstånd, som också betecknas som ett medvetet beslut. Foucault beskriver i citatet nedan, olika former av motstånd.

“Det finns alltså inte - i förhållande till makten - en plats för den stora Vägran - revoltens själ, alla upprors centrum, revolutionärens rena lag. I stället finns det många motstånd av olika slag: möjliga, nödvändiga, osannolika, spontana, vilda, isolerade, samordnade, smygande, våldsamma, oförsonliga, kompromissvilliga, egennyttiga eller beredda till offer.”

Foucault (Hörnqvist 2012, ss. 153-154)

Motståndet kan exempelvis bero på organisationen eller vilka historiska omständigheter som finns mellan parterna. Det som kan sätta stopp för en människas motstånd i en maktrelation är medvetenheten om vilka konsekvenser som kan uppstå av ingripandet eller en moralisk övertygelse om att ett motstånd kan göra att parten i fråga faller tillbaka. Ibland behöver inte motstånd alltid vara ett aktivt ställningstagande eller ha en motivering underbyggd med argument. Det kan vara så att motståndet är ett tecken på att maktrelation är ett resultat av en outhärdlig situation, som den ena parten i fråga känner att hen måste ta sig ur (Hörnqvist 2012, ss. 154).

6. Metod

I detta avsnitt kommer uppsatsens metod att redovisas. Studien genomförs med hjälp av en metodkombination, där både en kvalitativ innehållsanalys genomförs vid granskningen av domar och intervjuer med verksamma inom hjälporganisationer för människohandel. Att använda sig av en metodkombination, är lämpligt för att belysa fenomen från olika perspektiv, samt för att stärka sina "fynd". Det ger forskaren möjlighet att kontrollera resultaten från en metod med en annan metod. Syftet med att göra en metodkombination är främst att utveckla, jämföra, stärka och ge en mer fullständig bild av det empiriska materialet (Denscombe 2016, ss. 211-219).

En litteraturundersökning genomfördes vid uppsatsen start, för att få kunskap inom ämnesområdet och studera vad som tidigare har studerats samt undersöka områdets kunskapsluckor. Främst användes sökmotorn LUBSearch, för att få mer information om hur sökningen gick till och vilka sökord som användes hänvisas läsaren till *bilaga 2*.

6.1 Metodologiska verktyg

Eftersom uppsatsen består av två olika empiriska metodunderlag, har jag valt att analysera det empiriska materialet med hjälp av en triangulering för att generera ett mer fullständig empiriskt underlag. Begreppet triangulering härstammar från trigonometrin och de geometriska lagarna för trianglar och gör det möjligt att lokalisera en punkt, genom att betrakta den från andra kända positioner. Inom samhällsforskning används begreppet främst för att belysa styrkan med en metodkombination, eftersom möjligheten till fler synvinklar ges och en mer utbredd kunskap om det som studeras (Denscombe 2016, s. 221). För uppsatsen innebär triangulering att den data som domarna och intervjuerna genererar jämförs och studeras med varandra.

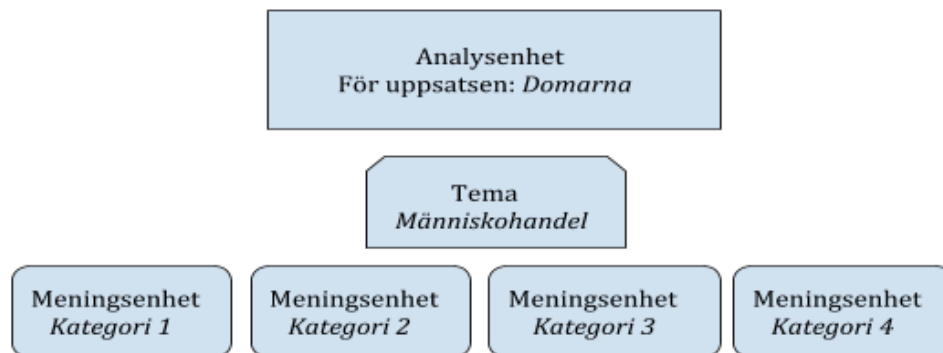
6.2 Kvalitativ innehållsanalys

Studien görs med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys som utgångspunkt för granskningen av domar. Styrkan med att använda sig av en innehållsanalys som metod vid studerandet av domar är att forskaren ges möjlighet att identifiera olika mönster och teman i det empiriska material, vilka sedan kan kategoriseras. Intentionen är alltså att finna gemensamma faktorer i domarna, som sedan skall kunna tolkas och förstås med hjälp av olika mönster och karaktärsdrag hos de personer som studeras. I mitt fall, är främst den åtalade och målsägande i fokus samt vilken social bakgrund som beskrivs. En annan anledning till att valet av metod föll på kvalitativ innehållsanalys, är för att metoden lämpar sig väl vid analys av ett större material samt att den gott och väl kan kombineras

med intervjuer, som studien avser att göra (Borgström och Boréus 2012, s. 87). Huvudsyftet med den kvalitativa innehållsanalysen som metod är ett sökande efter underliggande teman i det material som studeras (Bryman 2008, s. 505)

En fördel med val av kvalitativ innehållsanalys är att den inte strävar efter "en enda" sanning, utan går med på att sanningen kan vara olika beroende på vilken tolkning som görs. Det innebär dock att jag som forskare inte kan garantera studiens generaliserbarhet, eftersom tolkningarna som görs är mina "fynd", och därav kan inte samma tolkningar garanteras ifall en liknande studie genomförs (Höglund Nielsen & Granskär 2017, s. 230). Metoden används genom att jag först kommer att beskriva domarnas *manifesta innehåll*, det vill säga att jag redogör för vad som står i domarna. Därefter går jag i analysavsnittet vidare med att beskriva det *latenta innehållet*, vilket menas att en tolkning av text-dokumenterna görs (Henricson 2012, s. 336). Det innehåll som studeras, kallas för *analysenhet*. Det som sedan används för analys i analysenheten, som ord, meningar och stycken kallas för *meningsenheter*, och är för studien *meningsbärande* för att en analys och tolkningar skall kunna göras. Meningsenheterna kan exempelvis vara ett antal ord, som i sig bär på ett budskap (Henricson 2012, ss. 332-333).

Tabell 3

I tabellen (tabell 3) ovan illustreras hur metoden används i analysen. Hur analysenheten (domarna) blir ett övergripande tema (människohandelsbrott) har resulterat till fyra underkategorier som senare kommer att beröras i analysdelen. Olika meningsenheter som identifieras i läsningen blir tillsammans en kategori.

I *tabell 4* nedan beskrivs vilka meningsenheter som identifierats under studiens gång. Tillsammans har de resulterat i fyra *kategorier* som vidare diskuteras i uppsatsens analysdel.

Tabell 4

<p><i>Meningsbärande enheter</i> Kategori 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbetslös - Bostadslös - Ingen utbildning - Fattigdom - Minoritet - Marginalisering - Funktionshinder - Kvinna - Ålder 	<p><i>Meningsbärande enheter</i> Kategori 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lurade - Familj att försörja - Operation - Förskönade bilder om Sverige - Hopp och önskan om ett mer gynnsamt liv - Bilden av Europa - Tror att de kan sluta när dem vill 	<p><i>Meningsbärande enheter</i> Kategori 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Makt - Skuld - Betalning - Relation - Misshandel - Rädsla - Skapar en beroendeställning till människohandlaren - Motstånd 	<p><i>Meningsbärande enheter</i> Kategori 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Underordnad respektive överordnad - Känner till offrets sociala förhållanden och utsatthet - Kärlek/Åktenskap - Kontakt etableras via bekanta, släkt och familj
---	--	---	---

I tabell 4 ovan beskrivs hur olika meningsbärande enheter tillsammans har resulterat i olika kategorier som senare redovisas i analysen. De olika meningsbärande enheterna är det som jag ovan beskriver som meningsenheter, men beskrivs här som *meningsbärande enheter* eftersom de bär på ett budskap och är grundläggande för min analys.

Med hänsynstagande till de meningsbärande enheterna har *koder* skapats, för att enkelt och kort kunna beskriva dess innehåll. Koder skapas med kontext till meningsenheter och studiens syfte. I *tabell 5* nedan redovisas de koder som utvecklats av *tabell 4*. Efter att en kodning har utformats, formuleras slutligen kategorier. Koderna skall alltså vara närbesläktade med varandra, de kan vara sammansatta av ett antal underkategorier, men skall tillsammans utgöra en kategori. Kategorierna för studien redovisas i analysen (Höglund Nielsen & Granskär 2017, ss, 224-225).

Tabell 5

Utsatthet	Vilseledande	Styrning	Makt
-----------	--------------	----------	------

Identifierade koder av ovanstående meningsenheter. Dessa utgör sedan grunden för uppsatsens analyserande kategorier.

6.2.1 Urval och Materialinsamling

Domar hämtades från olika tingsrätter och hovrätter i Sverige. Tanken var först att endast hämta domar från Göteborgs tingsrätt samt under en femårsperiod, men då underlaget av antalet fällande domar beträffande människohandelsbrott inte är speciellt stort, fick jag utöka både tidsramen och hämta domar från fler tingsrätter/hovrätter. Majoriteten av tingsrätterna/hovrätterna kontaktades över mail och telefon, där jag redogjorde för uppsatsen ämne och syfte, samt vilken typ av dom jag önskade beställa. Några av domarna tog jag även del av genom att dem omnämns i polisens lägesrapporter. Detta bidrog till en enkelhet för både mig som beställare och tillhörande tingsrätt/hovrätt eftersom jag hade målnumret tillgängligt, beställningen gick därmed både snabbt och smärtfritt. Domarna som jag tagit del av innehåller även domskäl, vilket innebär en beskrivning av domen. Majoriteten av domarna hade en stämningsansökan som bilaga, detta i de fall som ordförande inte hade skrivit ut gärningsbeskrivningen, utan hänvisat till stämningsansökan.

En avgränsning gjordes genom att jag endast hämtade domar från åren 2011-2017. En annan avgränsning är att jag endast valde att fokusera på fällande domar, det vill säga de domar där den/de åtalade blivit dömda. Flertalet domar behandlar fler än en tilltalad och fler än en målsägande. Totalt hämtades 15 stycken domar, av dessa 15 domar sorterades sex stycken domar bort, då det inte ansågs vara relevanta för studien, bland annat för att de behandlade andra fall än människohandel. Sammantaget, består studien av nio stycken domar, varav två stycken är överklagade domar vid hovrätten. Uppsatsen innehåller både domen från tingsrätten och hovrätten vid dessa två fall. I fyra av domarna friades de åtalade från människohandel, och dömdes istället för koppleri. Att studien är begränsad till nio stycken domar anses inte vara något negativt eller påverka studiens validitet, detta dels genom att studien kombineras med intervjuer, vilket styrker validiteten. Men även dels för att studien befann sig inom en relativt kort tidsram och nio domar ansågs därmed vara hanterbart.

I syfte att visualisera varför en människa faller offer för människohandel, samt studera i vilken utsträckning som rätten tar hänsyn till offrens sociala bakgrund, lästes samtliga domar igenom flera gånger. Sammantaget lästes domarna igenom tre gånger, detta i syfte att finna nya aspekter och infallsvinklar vid andra/tredje läsningen, som inte uppmärksammades vid första. Materialet hanterades manuellt, främst i syfte för att kunna göra mer komplicerade tolkningar och bedömningar. En nackdel med att hantera materialet manuellt är att domar ofta innehåller flera sidor, vilket är tidsmässigt krävande för forskaren. Ur den synvinkeln hade en datahantering varit

att föredra. Dock avser studien att göra mer avancerade tolkningar, vilket gjorde att en manuell hantering resulterade i det bästa tillvägagångssättet för studiens syfte (Bergström och Boréus 2012, s. 51).

6.2.2 Etik

Domar innehåller i regel de inblandade parternas personuppgifter, så länge inte parternas uppgifter befinner sig inom sekretess. Även om domar är offentlig handling anser jag att det vore etiskt olämpligt av mig att skriva ut parternas uppgifter i min redogörelse för domarna. Framförallt med tanke på att människohandel är ett känsligt och tabubelagt ämne. Dock har jag i min uppsats valt att redogöra för målnumret i domarna, främst för att jag anser att det är essentiellt att skriva ut målnumret, ifall en granskning av studien behövs genomföras (Denscombe 2016, ss. 427-429).

6.3 Intervjuer

Med en intention om att få en djupare bild och ett större empiriskt underlag för uppsatsen, intervjuades verksamma inom hjälporganisationer i Göteborg. Intervjuer ansågs vara den bästa metoden för att dela och kartlägga hjälporganisationernas erfarenheter.

Kontakt togs med sex verksamma myndigheter mot människohandel i Göteborg, där totalt tre personer ställde upp för en intervju. På så sätt kan mitt val av urval, beskrivas som ett målinriktat urval, eftersom jag ämnade att skapa en överensstämmelse mellan min forskningsfråga och mitt urval. De personer som intervjuades var alltså relevanta för studien (Bryman 2008, s. 434). Alla intervjuer skedde på intervjupersonernas kontor i Göteborg. Två intervjupersoner, vilka är från Social resurs, intervjuades samtidigt. Att endast intervju tre personer, anses inte påverka studiens validitet eller generaliserbarhet. En intervjuperson har en bakgrund inom polisen, men arbetar nu på Jämställdhetsmyndigheten. Två intervjupersoner arbetar nu med frågor som rör tiggeri, men har tidigare arbetat med människohandel för sexuella ändamål. Detta bidrog till att aspekter inom flera verksamheter mot människohandel diskuterades under intervjun, vilket ses som en styrka för studien. Att intervju två personer samtidigt, bidrog till en effektivitet både för mig som forskare och för intervjupersonerna, eftersom det sparade tid från båda parterna. Dessutom bidrog det till både intressanta och givande diskussioner.

6.3.1 Semistrukturerade-intervjuer

Vid val av metod för intervju föll sig valet av semistrukturerade intervjuer sig naturligt. Samtliga intervjuer genomfördes med hjälp av en intervjuguide (*se bilaga 4*), vilket innebär att jag som forskare hade med mig ett visst antal frågor till träffarna. Att använda sig av semistrukturerade intervjuer är positivt med tanke på att forskaren har en viss vägvisare, genom att ha med sig ett antal frågor, men det ger även intervjupersonen en viss frihet. Eftersom rum för hens uppfattningar och åsikter ges. En sådan flexibilitet ansågs vara nödvändig för att fånga intervjupersonernas verklighet, ge dem möjlighet för utveckling av frågor samt fånga upp frågor/perspektiv som de vill diskutera (Bryman 2008, s. 415). I slutet av intervjun fick intervjupersonerna möjlighet att sammanfatta, förtydliga eller tillägga något som de ansåg var av intresse för studien.

6.3.2 Inspelning

Före intervjun, bad jag om intervjupersonernas godkännande för att spela in intervju. Detta för att ingen information skulle gå förlorad. Inspelningen bidrog inte till några tekniska problem utan passerade smärtfritt. En annan fördel med att spela in intervjuerna, var att jag som forskare kunde fokusera mer på intervjupersonerna utan att distraheras av att föra anteckningar.

6.3.3 Transkribering

Efter intervjuerna genomfördes en transkribering av varje intervju. Att transkribera tar lång tid, men ansågs vara nödvändig för analysen. Transkribering var även nödvändig för att få ner intervjupersonernas ord och uttryck ordagrant (Bryman 2008, ss. 439-440). För mer information om de symboler som använts vid utskrift av intervjuerna hänvisas läsaren till *bilaga 5*.

6.3.4 Etik

Forskningen har tagit hänsyn till följande etiska principer:

- *Informationskravet*: Uppsatsens syfte och de krav som forskningen innehöll, bland annat att deltagarna har möjlighet att dra sig ur sin medverkan.
- *Samtyckeskravet*: Deltagarna i intervjun hade själva rätt att bestämma sin medverkan.
- *Konfidentialitetskravet*: Deltagarna och studiens uppgifter behandlas med största möjliga konfidentialitet. Personuppgifter förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan komma åt dem.
- *Nyttjandetkravet*: De uppgifter som samlats in får endast hanteras i forskningssammanhang. (Bryman 2008, ss. 131-132).

7. Resultatredovisning

I kommande kapitel presenteras det empiriska material som studien resulterat i. Till en början presenteras de domar som använts för studien och därefter sker en presentation av de intervjuer som genomförts.

7.1. Redovisning av domar

För att skapa klarhet både för mig som forskare och för er som läsare har jag kategoriserat domarna i människohandel för *tiggeri* och *sexuella ändamål*. En förteckning om vilka domar som använts för studien hittar läsaren i *bilaga 3*.

Då majoriteten av åtalen behandlar fler än en tilltalad och målsägande, kommer förkortningar att göras genom att benämna tilltalad nummer ett, som T1 och nummer två som T2 och så vidare. En liknande förkortning gör för målsägande, M1, M2 etcetera.

Vissa domar består som sagt av fler än en tilltalad, i dessa domar förekommer det även tilltalade som inte döms för människohandel. Att åtalade döms för koppleri eller köp av sexuell tjänst är vanligt förekommande i de genomgångna domarna. Här har jag valt att endast fokusera på de som döms för människohandel, bortsett från en dom där den tilltalade döms för koppleri. Tre domar som redovisas behandlar både människohandel och koppleri.

7.1.1 Tiggeri

B 14463-17

En man har utnyttjat tre målsägande (två män och en kvinna) från Bulgarien i tiggeri. Alla målsägande saknade försörjningsmöjligheter i hemlandet och hade blivit lovade att de skulle få ta del av de intjänade pengarna. M1 visste innan avfärd att det var frågan om tiggeri, men behövde pengar till sin dotters utbildning. Den tilltalade hade lovat att sätta in M1:s intjänade pengar på ett konto i Bulgarien. M2 fick kontakt med den tilltalade genom sina kusiner och hade blivit lovad att låta pengar gick att tjäna i Sverige. Han trodde det var frågan om ett städjobb. M3 rekryterades av den tilltalade, men rymde efter några dagar. Väl i Sverige fick varken M1 eller M2 ta del av de intjänade pengarna, utan den tilltalade behöll alla pengar. I syfte att M1 och M2 skulle hålla tyst om de rådande förhållandena, misshandlade den tilltalade dem.

Den tilltalade har rekryterat och transporterat samtliga, i syfte att tigga för honom. Han har vilselett dem genom att ljuga om vilket arbete det var frågan om för M2, men även vilselett samtliga tre om de rådande förhållandena. Han har otillbörligen utnyttjat de tre målsäganden. Han har rekryterat och betalat för deras resa till Sverige, samt vilselett och otillbörligen utnyttjat deras utsatta situationer i både hemlandet och Sverige. Den tilltalade dömdes för människohandel till fängelse.

B 13425-15

Fyra tilltalade berörs i målet, två döms för människohandel (T1 och T4), och två för medhjälp till människohandel. Samtliga fyra fick fängelse som påföljd. De tilltalade har utnyttjat fem stycken målsägande. Tingsrätten redovisade att tre målsägande hade någon form av handikapp och övriga två målsägande hade en i sammanhanget hög ålder. Samtliga var arbetslösa och saknade bostad i hemlandet. De insamlade intäkterna har de tilltalade tillägnat sig själva. M1 trodde han skulle arbeta i Sverige, men inte som tiggare. M2 och M4 hade båda två synskador och träffade T4 på en marknad i Bulgarien, där de blev tillfrågade om att åka till Sverige för att tjäna pengar. Tanken för både M2 och M4 var att endast stanna i Sverige i tre månader. M3 bodde tillsammans med T1 och hans familj i Bulgarien. M3 trodde att han skulle arbeta som städare i Sverige. M3 säger sig inte vara tvingad till att åka. M5 bodde också tillsammans med T1:s familj i Bulgarien, hon var rullstolsburen och kunde varken läsa eller skriva. Hon kom till Sverige för att tjäna pengar till en operation. M5 var medveten om att hon skulle tigga.

Alla fem målsägande har rekryterats till Sverige, de har befunnit sig i nödläge och samtliga befann sig i en utsatt situation i hemlandet. Det är även bevisat att allesammans har befunnit sig i nödläge i Sverige, då de tilltalade haft oinskränkt mycket makt över dem. De har inte fått flytta sig från sina tigg-platser, inte fått gå på toaletten och en av fem målsägande kunde dessutom inte röra sig utan någons hjälp. De tilltalade har dock inte fört målsägande till Sverige med olaga tvång, det är heller inte helt klarlagt om de vilselett dem om vad verksamheten i Sverige skulle bestå i. Det är dock klarlagt att dem vilselett samtliga målsäganden under vilka villkor de skulle bedriva verksamheten. De har likaså vilselett målsäganden om sina egna roller, eftersom dem inte ägnat sig åt något annat än att administrera tiggeri-verksamheten. Det exploaterade syftet är således även det uppfyllt, eftersom alla pengar har tillägnats de tilltalade.

7.1.2 Sexuella ändamål

B 120-17

Målet består av tre tilltalade, varav en tilltalad är av intresse för analysen. Den tilltalade har rekryterat målsägande under förespeglning av framtida arbete och äktenskap i Sverige. Han har övertygat målsägande att verka som prostituerad i Sverige och Tyskland. Alla intäkter har den tilltalade tillgodosett sig själv med. Han har även slagit målsägande flera gånger.

Kontakt etablerades mellan den tilltalade och målsägande på Facebook. I Sverige levde målsägande tillsammans med den tilltalade och hans fru. Målsägande levde på hoppet att hon och den tilltalade skulle bli tillsammans. Det kan inte konstaterats att den tilltalade använde sig av otillbörliga medel i de åtgärder som han har gjort. Det är dock bevisat att målsägande befunnit sig i underläge, och att den tilltalade haft makt över henne och de pengar som hon genom sin prostitution tjänat in. Målsägande har dock återvänt till den tilltalade i Sverige efter att hon varit hemma i Bulgarien. Att hon då inte skulle vara medveten om att hon skulle återkomma till prostitutions-verksamheten anser inte rätten vara troligt. Den tilltalade döms därav för koppleri till fängelse.

B 1208-16

Ett mål med fem stycken tilltalade, varav två är av intresse för uppsatsen. Tingsrätten dömde T1 till tre års fängelse för människohandel och T2 till tre år och tre månaders fängelse, för både människohandel och koppleri. T1 och T2 är ett par och har tillsammans rekryterat, transporterat och inhyst en flicka i sina bostäder i Sverige. Väl i Sverige har de exploaterat henne för sexuella ändamål. De har vilselett målsägande genom att i hennes hemland, talat om för henne att hon skall arbeta som städare i Sverige, varpå målsägande blivit lyrisk eftersom hon hade det ekonomiskt svårt. De har främjat verksamheten genom att lägga ut annonser på henne på internet. Målsägande bodde i samma by som de två tilltalade i Rumänien. De tilltalade hade berättat om möjligheten att tjäna stora pengar i Sverige. Någon dag innan avfärd, berättade T1 och T2 att det var frågan om prostitution i Sverige. De garanterade henne trygghet, säkerhet och att hon skulle få ta del av de intjänade pengarna. Målsägande anser sig inte ha blivit tvingad att följa med, utan kände att hon behövde pengarna.

Oavsett om flickan har blivit informerad om att det var frågan om prostitution i Sverige, anser tingsrätten att paret har vilselett målsägande genom att ha gett henne förespeglningar om arbete. Det

stöds även av att de tillsammans har rekryterat, transporterat och betalat för hennes resor till Sverige, samt de annonser som lades ut. De har på så sätt främjat verksamheten. De har dessutom tillgodogjort sig stor ekonomisk vinning på flickans prostitution.

Ovanstående dom överklagades till Göta Hovrätt **B 2046-16**, då åklagaren yrkat att straffet ska skärpas för T1, samt att T2 även ska dömas för grovt koppleri. Hovrätten ändrade tingsrättens dom avseende T1:s påföljd, till tre år och sex månaders fängelse. T2 dömdes för människohandel och koppleri till tre års fängelse och sex månaders fängelse. Yrkandet om grovt koppleri ogillades.

B 6114-11

Sex stycken tilltalade, där en man döms för människohandel och grovt koppleri. Resterande döms för koppleri/grovt koppleri. 16 kvinnor skall ha utnyttjats i prostitution, varav 6/16 betecknas av domen. Majoriteten av kvinnorna var medvetna om verksamheten men villkoren ändrades i Sverige. Den kvinna som berör åtalet om människohandel, fördes till Sverige, genom att ha blivit lovad en bil, ett boende och en skolplats. Hon hade således ingen tanke på att det var frågan om prostitution, hon blev dock varse om det dagen innan avfärd. Målsägande kom från enkla förhållanden i Libyen och kontakt med de tilltalade hade skett via en bekant. Resterande kontakt med övriga kvinnor hade etablerats genom internet, främst på eskortsidor men också på fester. Den målsägande kvinnan vars fall behandlades som människohandel, kunde ingen engelska, varpå hon inte hade någon aning om vad männen lade ut för annonser på henne.

Kvinnorna hade flera förövare som hade kontroll över dem, vilket bidrog till att olika villkor gällde. Vissa människohandlare var snällare och tog bort de annonser som redogjorde för tjänster som kvinnorna inte ville sälja. Medans andra tvingade kvinnorna att utföra dem, eller ljög för dem och sade att dem tagit bort annonserna, när dem inte gjort det. Domen behandlar således även motstånd från kvinnorna, genom att dem själva har stått på sig beträffande deras annonser och pengar. Det har då uppstått irritation från människohandlarna.

Ett överklagande av ovanstående dom behandlades av Svea Hovrätt **B 5309-12**, åklagaren yrkade att fängelsestraffet skulle skärpas. Hovrätten höjde tingsrättens dom för mannen som dömdes till människohandel, från tre år och sex månaders fängelse till fyra års fängelse.

B 5756-15

Fem stycken står tilltalade i målet, varav två döms för människohandel till fängelse, dessa är av intresse för uppsatsen. De två tilltalade har vilselett målsägande genom att transportera henne till Norge och Sverige, i syfte att exploatera henne för sexuella tjänster. De har vilselett henne om villkoren, hur mycket hon skall tjäna och utnyttjat hennes belägenhet. Målsägande blev kontaktad på Facebook och trodde det var frågan att arbeta som massör. Med tiden förstod hon att det var frågan om prostitution. Hon blev tillsagd att inte oroa sig. Hon var rädd, men åkte för att hon behövde pengar för att försörja sin sjuka son. Målsägande hade begränsade omvärldskunskaper, hade aldrig rest utanför sitt hemland och behärskade endast rumänska. Eftersom de tilltalade tog hennes pengar kunde hon inte betala hyra vilket bidrog till att hon fick stora skulder, som utnyttjades av de tilltalade. Ibland fick målsägande skicka hem pengar till sin familj, och ibland var hon även tvungen att skicka pengar till en av de tilltalades föräldrar. Kvinnan behövde alltid lämna ifrån sig pengarna efter en kund, hon blev då tillsagd att T1 och T2 skulle dra av pengar för hennes skuld. Detta stämde dock inte. I domen framkommer det att målsägande var rädd för att konfrontera T1 och T2 eftersom hon var skuldsatt dem.

B 11431-17

Tre tilltalade, varav två döms för människohandel och den tredje för medhjälp till människohandel. Samtliga fick fängelse som påföljd. T2 och T3 skall ha rekryterat, transporterat och inhyst målsägande i deras gemensamma lägenhet i Sverige. Genom hot till följd av en ritual (*Juju*) även kallad magisk ed har målsägande tvingats att prostituera sig. Om hon inte prostituerade sig skulle T2 och T3 skada henne eller hennes mamma. T1 har på uppdrag av T2 och T3 bistått med att lägga upp annonser på målsägande.

T2 och T3 är ett par och kände inte målsägande. Målsägande kommer från en fattig familj i Nigeria och var inte själv medveten om hennes egen ålder. Hon har genom en man på en marknad blivit informerad om T2 och T3:s verksamhet och fått information om att stora pengar gick att tjäna. Hon var inte medveten om att det var frågan om prostitution, utan det var sagt att T2 skulle hjälpa målsägande att hitta en man i Sverige. Målsägande kände sig dock senare tvingad att prostituera sig. Alla intjänade pengar har målsägande gett till T2 och T3. Hotet i form av en magisk ed ses som otillbörliga medel. T2 och T3 har hänsynslöst utnyttjat målsägande.

7.2. Redovisning av intervjuer

Nedan följer en sammanställning av de intervjuer som genomförts för studien. Avsnittet inleds med en presentation av intervjupersonerna, där kortnamn som IP1, IP2 och IP3 har använts av etiska skäl.

Den 12 april 2018 intervjuades IP1, före detta polis på människohandelsgruppen i Göteborg, nu utredare på Jämställdhetsmyndigheten. IP1 har arbetat med människohandel sedan 2004/2005 och har till störst del arbetat operativt, ute på fältet inom Polisen. I januari 2018 började han arbeta som utredare på Jämställdhetsmyndigheten, som är belägen i Angered, Göteborg.

Den 24 april 2018 genomfördes en intervju med två (IP2 och IP3) socionomer verksamma inom Social resurs i Göteborg. IP2 har arbetat med människohandel i ett och ett halvt år och IP3 i tre år. Sedan september 2017 har de fått i uppdrag, att 25 % av deras tjänster arbeta som regionskoordinatorer beträffande människohandels-ärenden för andra ändamål

Intervjupersonerna är eniga om att det finns flera faktorer som påverkar varför människor hamnar i människohandel, men att den enskilt största orsaken är fattigdom och korruption. Utsatthet, narkotikamissbruk, att inte kunna försörja sig själv, eller psykisk ohälsa är också faktorer som kan påverka. En människa som handelsvara är också lukrativt, eftersom den går att sälja om och om igen, vilket utifrån människohandlarna ses som vinstdrivande. Samtliga påpekar också att de människor som utsätts för människohandel ofta är utsatta i sina hemländer, innan de kommer till Sverige.

Vad gäller rekryteringen tror samtliga intervjupersoner att dem flesta är medvetna om att de skall tiggas eller prostituera sig. Åtminstone har de brottsutsatta en föräning om det. Det är mer de förhållande som verksamheten kommer verka inom, som människohandlarna förskönar. Det är där som offren ofta vilseleds. I många fall är det också så att gärningsman och offer känner varandra. Om inte annat känner dem till varandra, genom hembyn eller via kontakter i hemlandet. IP1 beskriver hur offren kan vara delvis medvetna om verksamheten, men ändå har en förhoppning om ett bättre liv.

“Det vanligaste är nog, trots allt, att de visste om, eller i alla fall inte är helt förvånade, alltså de nappar på något erbjudande, men de, anar och tänker att det kanske skulle kunna röra sig om prostitution. Men ofta har man väl den, alltså, ehmm, alltså, någon slags, förhoppning eller tanke i alla fall och det har man väl fått av hallickarna eller rekryterarna, exempelvis att det är under en kort period och att du gör det här och det här och du tjänar massa pengar, eller kan skaffa dig en lägenhet osv..”

IP1 förstärker också hur offren ofta attraheras av erbjudanden genom längtan efter ett mer gynnsamt liv.

“Man tror väl ofta att jag kommer att tjäna bra med pengar och skaffa mig ett liv på detta, kan försörja mina barn, min mamma på detta och att jag kan sluta när jag vill, det är väl där det ofta spricker, för de kommer inte tjäna så bra och dem kommer inte kunna sluta när dem vill [...] De tror ju att gatorna i Europa är gjorda av guld [...] men sen så är det ju inte riktigt så”.

IP2 och IP3 arbetar med tiggeri-ärenden och påtalar precis som IP1, att de flesta faktiskt är medvetna om verksamheten i Sverige. IP3 säger:

“Jag tror att de flesta vet om att det är tiggeri, men de vet inte om de förhållanden. [...] Hur mycket får jag behålla, hur kan jag känna mig fri att åka hem osv..”

IP2 förstärker uttalandet om att de är medvetna om vad de skall göra, men inte hur allting runt omkring kommer att se ut.

“På tiggeri-sidan håller jag med dig (nickar mot IP3), själva tiggeriet i sig är inte det som, som förskönas, eller tas bort, det säger man, utan just omständigheterna runt om och pengarna, [...] Men jag tror att det är en väldigt skönmålad bild om vad, på vilket sätt, ”hur:et”

Vad gäller skillnaden i de sociala förhållanden mellan utsatta för tiggeri och utsatta för prostitution, påpekar alla tre intervjupersoner att utsattheten och att inte kunna försörja sig i hemlandet är lik mellan de brottsutsatta. IP1 tycker sig se en likhet mellan de utsatta, beträffande hur de skuldbelägger sig själva och tänker *“jag borde ha vetat, jag följde ju med”*. Skillnaden enligt honom ligger i att tiggarna oftast inte mår så psykiskt dåligt som de prostituerade kvinnorna och kopplar det till att de inte är lika kroppsligt förnedrade. Annars beskrivs förhållandena lika, exempelvis, hur de blir behandlade som djur, hur man som tiggare och prostituerad ”skall vara”, och att de alla

känner sig så fruktansvärt små.

IP1 talade också om det så kallade "loverboys-syndrom". Vilket är en vanlig relation mellan människohandlaren och den brottsutsatte, när det kommer till människohandel för sexuella ändamål.

"Det finns ju det här "loverboys-syndrom", det är jättevanligt, vi tycker vi ser det jättemycket ibland (inom polisverksamheten), eller väldigt ofta när det gäller dem rumänska grupperingarna iallafall. Där är det ofta lite mindre nätverk och så har man en lägenhet med tre, fyra, fem kvinnor och så en eller två hallickar... på något sätt är dem fenomenalt skickliga... [...] ... på att spela ihop tjejerna mot varandra, åtminstone får en utav dem en lite mer överordnad roll, och då kan det vara så att det är den tjejen som har lite koll på dem andra, så hon blir ju en del av det hela [...] fast än att hon jobbar själv också, men då är ju hon förälskad i honom, då blir hon hans kontrollorgan på gatan plötsligt".

Sköter inte kvinnan sin överordnade roll, byts hon ut. IP1 beskrev hur de, när han arbetade inom polisen och var ute och spanade, kunde se nya konstellationer från en dag till en annan. Kvinnan hade då bytts ut och en annan kvinna var överordnad istället.

Vad gäller relationerna gärningsman och offer diskuteras både likheter och skillnader mellan människohandel för sexuella ändamål och människohandel för tiggeri. IP3 tycker sig se en viss skillnad i hur de brottsutsatta positioner sig till gärningsmannen. Hon berättar att vissa tydligt tar avstånd från gärningsmannen, och kan berätta vad som hänt, vilka påtryckningsmetoder som använts och vilket våld de varit utsatta för. Medan andra inte vill berätta något alls, det beror lite på hur relationen mellan parterna ser ut, vilket också kan skilja sig inom respektive människohandelsbrott. IP2 nämner vidare hur parterna beskriver att de har en tillgivenhet till varandra.

"[...] jag tycker det har varit olika i de ärendena som vi har haft, hur det har sett ut, [...] Åh.. tiggeri, jag kan tycka, [...] jag tror att det, [...] familjerektionerna, eller att man ställer upp för varandra, att det finns den här lojaliteten, som ett ärende vi hade där den som var utsatt var mycket äldre än den som utsatte, [...] man vill ställa upp för varandra, om det är några riktiga biologiska band är oklart, men man är i ett sammanhang och är någon utsatt eller beskriver att man behöver hjälpa barnen i familjen så gör man det [...]"

IP3 talar om att det finns liknande tankebanor vid människohandel för sexuella ändamål. Att den utsatte tror att pengarna tjänas ihop till ett gemensamt ändamål och går med på att pengarna tjänas in genom att hon utnyttjas. Den utsatte lever i lojalitet och tror att pengarna går till ett gemensamt projekt. Många gånger är inte heller den utsatta medveten om att hon faktiskt är utsatt.

“Det finns ju vissa likheter, jag tänker sexuella ändamål, där det kan vara, alltså ens partner som utnyttjar en.... Lite liknande, att man har samma resonemang att man skall tjäna in pengar till det här ”jättebra ändamålet”, det hör vi ofta att man skall tjäna pengar till ett hus, eller lägga om taket, eller...” [...] “Det är ett gemensamt projekt vi har, men det är den som är utsatt som tjänar in pengarna, men det är till det gemensamma projektet och sen råkar det bara vara så att pengarna försvinner någon annanstans”

När det kommer till rekryterandet av tiggare, påtalas det hur människohandlare ofta rekryterar människor med funktionshinder. IP1 påpekar att så ofta är fallet, att människohandlarna utnyttjar dem som är ömkansvärda. Ofta för att det genererar mer pengar. IP2 och IP3 upplyser också att människor med funktionshinder från exempelvis Rumänien, ofta levit i en utsatthet och marginalisering i hemlandet och är därmed *“lättrekryterade”*. De beskriver samtidigt hur dessa människor kan ha andra referensramar. Exempelvis att dem inte anser att arbetet i Sverige är så farligt, då de tänker utifrån sina referensramar. Vilka ofta är helt annorlunda från våra.

Samverkan mellan olika hjälporganisationer är ett viktigt arbete i arbetet med och mot människohandel. Av intervjuerna att utläsa är det tydligt att den samverkan som finns mellan olika myndigheter i Göteborg är väldigt inarbetad och det finns ett distinkt kontaktnät mellan parterna. IP1 beskriver hur organisationerna tillsammans har blivit som en grupp samarbetspartners.

“Alla har skilda roller och det ska vi ha, men det är så inarbetat nu, så det är väldigt smidigt och enkelt. Exempelvis innan ett tillslag av polisen, informeras alltid dem (Mikamottagningen, Socialtjänst och regionskoordinatorer), alltså om vi vet att vi ska ”avbryta det här på måndag”, så försöker man tala om det för dem, hur många, ”det är tre tjejer, den här rollen, vi tror att dem varit utsatta för det och det” och så försöker de andra hitta ett boende för tjejerna”.. [...] så egentligen fungerar det väldigt bra”

Han lyfter fram att ett av problemen dock kan vara när offer för människohandel, exempelvis för tiggeri, har befunnit sig på olika platser. Då blir själva *“vistelsebegreppet”*, det som blir problematiskt, det vill säga *“var har offret vistats”* - då det påverkar vilken kommun som skall ta

ansvar i frågan. IP1 säger att där har regionskoordinatorerna ibland det svårt, då det kan resultera i tjafs mellan kommunerna.

IP2 och IP3 instämmer med att just *vistelsebegreppet* ofta kan vara en känslig fråga. IP2 sade bland annat:

”Vistelsebegreppet”... Var har man vistats, [...] Visst är det så, men [...], någonstans är det då, att snabbt göra Socialtjänsterna medvetna om att det här är pengar som de sen åter-söker från migrationsverket, för att vanligtvis är det så att när det kommer till vistelsebegreppet så är det så att den Socialtjänst det landar på, vet kanske många gånger att det här ärendet kommer vara ett ärende förenat med många kostnader och då är ärendet, lite syrligt att uttrycka sig på det sättet, men det är svårt att bortse från att kostnader är en sån faktor som påverkar, att snabbt informera just om det här, att när det gäller lagstiftningen, både om reflektionsperioden och TUT:et (tillfälligt uppehållstillstånd) så, och pengar, så är det sådant som Socialtjänsten kan åter-söka sen..”

Det som anses vara bekymmersamt är också att vid varje ärende, där en placering behöver verkställas, det vill säga ett boende, måste regionskoordinatorerna kontakta Socialtjänsten för att ett beslut skall kunna tas. Då de själva inte har ett myndighetsansvar. Problemet som kan upplevas där är att Socialtjänsten i många fall inte är så utbildade som man önskat, vilket resulterar i att en utbildning och bakgrund till varje ärende måste ges. Som i sin tur leder till att processen tar längre tid. En önskan som IP2 och IP3 lyfter fram är att ha en grupp som arbetar med dessa beslut. Att det finns några specifika personer, så det slipper ta onödig tid, från båda parter. IP2 beskriver lite hur hon ser på den samverkan som finns och vilka hinder som kan uppstå.

”Mmm, men alltså jag tänker att det finns delar i det som fungerar jättebra och delar i det som inte riktigt, alltså det är egentligen inte så att det fungerar dåligt, utan snarare att det inte är så uppbyggt hur samverkan skall vara, alltså kunskapen kring frågan, där ser det olika ut och jag tänker när det kommer till människohandelsgruppen, åklagaren, regionskoordinatorerna och så, så har ju det fungerat jättebra, den samverkan, det som kan vara svårt är... [...] och som vi har en dialog kring hur man skall kunna göra det smidigare, det är ju det här att, när en person antingen frivilligt berättar ”jag är utsatt” eller när polisen gör ett tillslag, så behöver det hända väldigt, väldigt mycket på väldigt kort tid, [...] det är liksom ett svårt läge, att man behöver snabbt erbjuda dem här personerna skydd, boenden, göra bedömningar redan första dygnet eller dygnet. [...] vi har ingen myndighetsutövning, det har inte heller Mikamottagningen och

det gör ju att då behöver Socialtjänsten snabbt (knäpper med fingrarna) fatta beslut på stående fot, i stort sett ,och då finns det en särskild lagstiftning för det, liksom allting finns, för att kunna möjliggöra det här, men kunskapen kring hur den här lagstiftningen, hur den ser ut, och hur den skall tillämpas ser väldigt olika ut beroende på vilket socialkontor det är som aktualiseras och det kan bli [...] onödigt långa processer [...] ”

Dilemmat är alltså hur processerna förlängs i och med att det tar tid att utbilda Socialtjänsten inom respektive ärende, eftersom regionskoordinatorerna inte själva har någon myndighetsutövning. IP3 påpekar framförallt vikten av att alla parter skall arbeta samtidigt med ett ärende och hela tiden ha en dialog om vad som händer, och vad som skall ske för att allting skall flyta på. Ett annat hinder som kan uppstå är att organisationer och myndigheter inte är tillräckligt utbildade när det kommer till människohandel för andra ändamål, eftersom dem aldrig tidigare arbetat med det. Både IP2 och IP3 upplever dock att med de ärenden som dem har haft hittills, att det gått bra och att dem aldrig har hamnat i ett skede där ärendet inte gått att hantera. Det är mest i det initiala skedet som motstånd kan uppkomma. En annan svårighet som myndigheterna möter i sitt vardagliga arbete, är att olika regler gäller för de brottsutsatta, beroende på vilket land de kommer från, de har uppehållstillstånd i, och om de är EU-medborgare. Svårigheten är främst att man behöver sätta sig in i olika regelverk, eftersom personerna i fråga har olika rättigheterna beroende på vilket lands regler som skall tillämpas. I övrigt ser samtliga parter positivt på samarbetet mellan organisationer mot människohandel i Göteborg.

Vad gäller de faktorer som diskuterades om hur samhället skall arbeta mot människohandel, lyftes "efterfrågan" upp av alla tre intervjupersoner. IP3, ansåg dock att det är någon enkelt att säga att en skall arbeta mot efterfrågan.

"Hur? Mm.. ja, det är det svårare, det är väldigt lätt att säga jobba mot efterfrågan, utnyttja inte fattiga. Sexuella ändamål är ju lätt, köp inte sex så har du motverkat det, tiggeri är ju, ja – ska man ge pengar eller inte? Gäller det arbetskraft, hur skall du veta att någon är exploaterad för arbetskraft?"

IP2 instämmer, men tror dock att när det kommer till arbetskraftsexploatering kommer det att uppmärksammas mer, därför att det kräver en större medvetenhet från samhället. Människor behöver reagera när saker och ting blir orimligt billigt, och börja ifrågasätta när de ser billiga priser. Börja tänka ett steg längre. IP2 är av samma mening som IP3 när det

kommer till tiggeri, i och med att det råder en debatt kring om *tiggeri är människohandel* och om *det är organiserat*. De är båda eniga att om skall man slå på stort, krävs arbete mot fattigdomen, eftersom fattigdom är att bekämpa människohandel. I stora drag anser dem att ett viktigt led i arbetet mot att förebygga människohandel är att göra det svårt för människohandlarna att bedriva sina verksamheter.

Under intervjuerna diskuterades också aspekter som rätten och polisen kan arbeta med. IP2 och IP3 var eniga om att rätten behöver mer kunskap om människohandel, exempelvis att människohandel inte kräver fysiskt våld. De maktstrukturer som finns inom människohandel är ofta tillräckliga. Att förstå mekanismerna runt om människohandel, samt en större medvetenhet kring ämnet behövs. Rätten är i behov av en ökad insikt om utsatta människornas situation i hemlandet, fler synsätt behöver diskuteras. Även perspektiv utifrån de utsatta behöver belysas, då de som tidigare redovisat kan ha andra referensramar. IP1 anser att strängare straff för de som köper sex skulle kunna vara ett alternativ. Fängelse skulle mycket väl kunna vara en mer lättdömd valmöjlighet. Eftersom böter inte skrämmer den "rutinerade" köparen.

Vad gäller polisens arbete, hade fler resurser självklart varit att föredra. Det är dock så att alla verksamheter inom polisen önskar fler resurser. Positivt med Göteborg, är att det finns en människohandelsgrupp, som får arbeta ostört och som är en väldigt inarbetad grupp, vilka alla tre intervjupersoner upplever är kunniga och enkla att samarbeta med.

8. Analys

I följande kapitel möts teori och empiri. Utifrån studerandet av det empiriska materialet kunde fyra kategorier identifieras. Kategorierna är främst identifierade genom domarna som kan utläsas i de tabeller som redogjorts i metodavsnittet, men stärks av resonemang från intervjuerna. Eftersom metoderna har för avsikt att komplettera varandra.

8.1 Sociala förhållanden

Samtliga domar, redogör för faktorer som påverkar att en människa hamnar i människohandel. Alla målsägande i de behandlade domarna kom från fattiga förhållande, där majoriteten saknade både försörjningsmöjligheter och bostad i hemlandet. Omständigheter som dessa utnyttjas ofta av människohandlarna och används som "övertalningsmetoder". Många attraheras av möjligheten att tjäna pengar i ett annat land, flera av offren hade familj som de önskade försörja. Redan där befinner sig människohandlarna i en maktposition, där människohandlarna är överordnade offren. Relationen inleds med en ojämlikhet, där den ena parten avser att tjäna pengar på den andra och där tillgångarna sedan fördelas olika. Sett utifrån Foucaults perspektiv om att parter kan påverka varandras handlande, kan vi se att människohandlarna redan från start påverkat offren. Genom att utnyttja deras utsatta situation och göra sken av att ett bättre liv väntar. Maktrelationen har existerat från första kontakt, men har utvecklats under tiden. Framförallt genom att inge falska förhoppningar, som sedan krossas genom att individen fått tigga eller sälja sin kropp.

Av de studerade domarna, var alla målsägande som exploaterades för prostitution kvinnor och det var vanligt förekommande att de personer som tiggde hade någon form av handikapp. Att utnyttja någon med funktionshinder för tiggeri, används i syfte att generera mer pengar. Detta stärks även av utredare IP1:s uttalande att man utnyttjar dem som är mest "ömkansvärda". Sett utifrån den information som redovisades i bakgrundsavsnittet, redogjorde även polisen i sin lägesrapport (2016) att människohandlare ofta utnyttjar människor med fysiska eller intellektuella funktionsnedsättningar. Ur ett perspektiv kan detta ses som ett sätt för människohandlarna att förstärka sin maktposition, eftersom rörligheten för offren ofta är begränsade. Utnyttjandet görs starkare och ojämlikheten sett utifrån Foucaults perspektiv blir större.

Vad gäller rättens hänsyn till offrets sociala förhållanden, nämns i alla domar hur offren befunnit sig i en utsatt situation i Sverige. Av intervjuerna och av några domar att utläsa var de brottsutsatta även utsatta i hemlandet. Ur en aspekt kan vi koppla utsattheten i hemlandet till att orättvisorna

förstärks när de utsatta blir offer för människohandel. Eftersom det genom den empiri som uppsatsen generat, tydligt kan utläsas att många av de människor som faller offer för människohandel redan befunnit sig i en utsatt situation i hemlandet, kan en maktrelation tidigt ha etablerats, innan rekryteringen har skett. Människohandlarna utnyttjar offrens socioekonomiska situation i hemlandet, vilket i sig kan ses som ett "enkelt" sätt att skapa sig en auktoritet.

Några av domarna behandlar de utsattas situation i hemlandet, den utsatta situationen finns dock inte som en beskrivning i tingsrättens bedömning, utan behandlas mer som bakgrundsinformation. Med koppling till Foucaults perspektiv om rätten och lagen, fokuserar rätten på att döma olagliga handlingar och de har ingen makt att bemyndiga offret. Rätten har sina strukturer och regelverk som likt Foucaults teori har sina gränser och uteslutningar, som måste följas.

8.2 Hopp och önskan

Något som kan utläsas av alla domar, är offrens hopp om ett bättre liv. Även om några av de brottsutsatta varit medvetna om vad verksamheten skall bestå av, var många inte medvetna om de förhållanden som verksamheten verkade inom. Exempelvis var de brottsutsatta inte medvetna om hur länge de skulle stanna i Sverige, att dem inte kunde sluta när dem ville eller att dem inte skulle ta del av de intjänade pengarna. Samtliga berörda i domarna hade en önskan om ett bättre liv och en förhoppning om att kunna försörja sin familj. Detta är även något som kan stärkas genom intervjuerna. IP1 berättade om bilden många utsatta har av hur det är i Sverige och andra europeiska länder, exempelvis att dem tror att *"gatorna i Europa är gjorda av guld"*.

Genom att dra en koppling till Foucaults maktteori, ger ovanstående exempel en tydlig bild av hur resurserna fördelas olika och att människohandeln bygger på en *"ojämlik"* relation. De brottsutsatta har inte samma möjligheter att utnyttja de tillgångar som de tjänar in och dem själva ses som "resurser" för att handeln skall äga rum. En annan liknelse som kan jämföras med Foucaults teori är hur den ena parten påverkar den andra partens handlande, vilket även det är att se som en ojämn relation. I och med att människohandlarna inger ett hopp hos de brottsutsatta, påverkar de offren, som till följd av det utsätter sig själva och erbjuder reguljära tjänster.

Att vilseleda en människa, genom att inge falska förhoppningar, visar på en maktrelation, präglad av ojämlikhet. Det visar emellertid även hur offret underkastar sig människohandlaren genom att göra som människohandlaren säger. Enligt Foucault finns det alltid en möjlighet att göra motstånd,

frågan är dock hur stor friheten känns och är för de brottsutsatta. Med koppling till hans maktteori och begreppet motstånd, kan det förvisso vara så att konsekvenserna för att bryta sig loss anses vara för stora för att det skall vara värt det. Exempelvis kan en rädsla av att falla tillbaka vara en orsak till att motstånd inte görs. I mål B 5756-15 beskrev målsägande att hon var rädd för att konfrontera de tilltalade, eftersom hon var skuldsatt dem.

I anslutning till de jämförelser som belystes i intervjuerna kom det fram att det fanns likheter mellan utsatta för sexuella ändamål och utsatta för tiggeri. Framst, handlade likheterna om den vilseledning som människohandlarna använder sig av för att "locka" offren till Sverige. Bortsett från vilseledning påtalades det även att när det kommer till människohandel för sexuella ändamål är det vanligt förekommande att den brottsutsatta och gärningsmannen har en relation. I alla fall gör gärningsmannen sken av att dem har en relation framför offret. Det kan också vara så att man tillsammans med gärningsmannen bestämt att man skall tjäna ihop pengar till ett gemensamt ändamål. Alternativt, som framkom av domarna att offren exempelvis behöver pengar till en operation eller till sina barns utbildning. Många gånger används olika "motiv" till varför människohandeln skall äga rum. Vilka bygger på en vilseledning, men likväl är ett sätt för gärningsmännen att få med sig offren och skapa en maktrelation. Att tidigt marknadsföra och lova de brottsutsatta saker stärks även av Hales artikel, som redovisades i studiens tidigare forskning.

8.3 Kontrollmekanismer

Ett vanligt sätt att påverka offret, av vad som kan utläsas av domarna är att skapa en beroendeställning till gärningsmannen. Detta stärks även av den bakgrundsfakta som tidigare har redovisats i uppsatsen.

En kontrollmekanism som verkar vara central för merparten av människohandlarna är att inge en bild av att offren har en skuld till människohandlarna. Flera brottsutsatta får stå för bohag själva, vilket ofta är svårt eftersom de tvingas lämna ifrån sig de intjänade pengarna. Detta ses som effektivt för människohandlarna, eftersom det påverkar offrens handlande av den orsaken att de känner sig beroende av människohandlarna, i och med att de besitter en skuld till dem. Det gör i sin tur att deras frihet kränks, vilket ur ett perspektiv kan tala emot Foucaults perspektiv, som säger att *"det alltid finns en viss frihet att göra motstånd"*. Skulden kan bringa fram en rädsla hos offren, likt målsägande i B 5756-15, då de känner sig tvingade att sälja sina kroppar och överlämna pengar till gärningsmännen. Många gånger är offren säkerligen så intalade från gärningsmännen att dem

aldrig kommer att klara sig utan dem, att dem tror på det själva.

Sett utifrån Foucaults begrepp *ojämlikhet*, kan en tydlig koppling göras, eftersom majoriteten av domarna väl synligt redogör för hur resurser och tillgångar fördelas olika. Vilket som sagt speglar en ojämlikhet och förstärker tillika bilden av att det i relationen "människohandlare och offer" finns en överordnad och underordnad part.

Vad som också kan utläsas av domarna, är att människohandlarna misshandlar offren för att de skall hålla tyst om de rådande förhållanden som de lever under, detta stärks bland annat i domarna B 14463-17 och B 120-17. Det kan dels ses som en form av kontrollmekanism, men även dels som en maktsituation eftersom det i många fall inger en rädsla hos offren. Den farhåga som offren kan känna gentemot människohandlarna till följd av misshandeln kränker deras värdighet och förstärker hierarkin dem emellan. Bilden av offret som underordnad och människohandlaren som överordnad, förstärks även den. Som Foucault sade, finns makt i alla relationer och alla människor är en del av den maktbalans som råder inom alla konstellationer. Mellan människohandlare och offer blir det distinkt, att makten råder från tidig start och förstärks genom olika kontrollmekanismer. Vilket även redovisades i Hales studie i uppsatsens avsnitt om tidigare forskning.

I dom B 11431-17 användes en magisk ed, som kontrollmekanism, som också skapade en rädsla, eftersom målsägande hotades med att hon eller hennes mamma skulle dö, om hon inte löd människohandlarna.

Värt att analysera är den makt som offren själva har. Det är inte bara en beroendeställning mellan människohandlare och offer. Människohandlarna sätter upp ett antal krav och har ett antal kontrollmekanismer för att den brottsutsatta skall utföra sitt jobb. Emellertid, har offren också en viss makt, eftersom människohandlarna är beroende av att dem tigger eller säljer sina kroppar. Annars går inga pengar in i verksamheten. Detta synsätt på makt kan kopplas till Foucaults teori om möjligheten att göra motstånd. Människohandlarna är beroende av att offren gör som dem säger och gör dem inte det, förlorar hela organisationen sitt syfte.

Dom B 6114-11, beskrev hur kvinnorna gjorde motstånd mot människohandlarna, genom att de påtalade att annonser för sådana tjänster som de inte vilja sälja, skulle tas bort. Vissa

människohandlare tog bort annonserna, medans andra blev arga. Här visas hur tydligt det är att människohandlaren är beroende av de brottsutsatta. Ytterligare en koppling till Foucaults teori kan göras, eftersom kvinnans motstånd bidrar till en "*instabilitet*" i relationen. Med andra ord är maktrelationen alltid instabil, eftersom den kan vara temporär, kan skifta och ständigt är påverkansbar.

8.4 Relationen gärningsman och offer

Vad gäller människohandlaren och den brottsutsattas relation, är det vanligt förekommande att dem känner till varandra. I vissa kretsar kan det dock vara helt okända. IP1 nämner att ofta känner offret till någon i organisationen, kanske inte just den som kontakten förmedlas genom, men någon som är högre uppsatt. Vad som går att utläsa från domarna är att människohandlaren oftast är en kontakt till familj eller bekanta. Att gärningsman och offer till viss del känner till varandra och att rekryteringen allt som oftast sker genom bekanta eller familj, är något som också stärks av den bakgrundsfakta som redovisades i uppsatsen.

Relationen gärningsman och offer är olika, vid prostitution kan det vara vanligt att kvinnan ifråga får falska förhoppningar om ett äktenskap med människohandlaren. Målsägande i både dom B 120-17 och B 1207-16 vilseleddes om äktenskap. I vissa fall är det så att offret och människohandlaren har en kärleksrelation. IP1 beskrev det så kallade "*Loverboys syndrom*", som innebär att hallickarna väljer en av kvinnorna som de ger lite extra makt och som även är tillsammans med hallicken.

Förälskelsen blir som ett sätt att visa sin makt mot kvinnorna. Ur ett perspektiv kan det ses som att människohandlarna ger kvinnorna något tillbaka, det vill säga en relation. Vilket kvinnorna ser som okej, i och med att dem är förälskade och blir blinda för kärleken. Det blir till och med, med koppling till "*Loverboys-syndromet*" en maktrelation mellan kvinnorna, eftersom dem alla tävlar om hallicken. IP1 nämner också att kvinnan kan bytas ut snabbt om hon inte sköter sig, de har hänt flera gånger att han under sin spaning har sett olika konstellationer från dag till dag, vad gäller just kvinnorna och deras positioner. Man kan se att makten finns i alla relationer, precis som Foucault påpekar. Den finns som en elementär kraft mellan alla människor. Makten dem emellan och de tjänster som de brottsutsatta förväntas erbjuda blir nästan som ett "avtal" mellan parterna, med en genomsyrande makt som ständigt präglar relationen.

Med koppling till att människohandlarna ofta känner till offrens sociala bakgrund i hemländerna, i

och med att de många gånger känner till varandra, förstärks makten dem emellan. Det råder en maktbalans mellan parterna redan från första kontakt. Det är dock värdefullt att ha i åtanke att många gånger har offren andra referensramar än vad vi i Sverige har. Det som utifrån våra mått mätt, verkar vara orimligt och skamlöst, kan för dem vara mycket bättre än det liv som de lever i hemlandet. På ett sätt kan maktrelationen ses som ännu mera cynisk utifrån människohandlarna.

Likväl är en viktig aspekt att ha med det som IP2 berättade om, att det kan finnas en slags lojalitet att alltid hjälpa varandra. Har någon svårt att försörja sitt barn, hjälper man varandra. Därav kan de brottsutsatta ibland ha svårt att förstå att dem faktiskt är utsatta, eftersom de tror att människohandlarna gör det av "en god tanke". Kort sagt, kan man säga att sammanhanget spelar stor betydelse för maktrelationen. Människohandel visar på en tydlig maktbalans mellan parterna, som har sin grund i tydliga skildringar av ojämlikhet mellan människor.

9. Slutsats

9.1 Varför hamnar människor i människohandel och hur skildras offrets sociala bakgrund i domskrivningen, utifrån rättens möjligheter att agera?

Av det redovisade empiriska underlaget, samt av den bakgrundsfakta som presenterats i uppsatsen, finns det olika aspekter som kan påverka varför människor hamnar i människohandel. I första hand beror människohandeln på fattigdom, korruption och att världen är orättvis. Många gånger är offren redan utsatta i hemlandet, vilka människohandlarna är medvetna om.

Andra faktorer som påverka varför människor hamnar i människohandel är fysiska och psykiska funktionsnedsättningar. Till övervägande del handlar det om att inte kunna försörja sig själv, eller sin familj. Av domarna och intervjuerna att utläsa utsätter sig de brottsutsatta ofta för att kunna livnära sin familj. I anslutning till dessa faktorer lever de brottsutsatta också på hoppet om ett bättre liv, som påverkar varför de väljer att göra sig till ett föremål för en annan människa. Som tidigare redovisat råder det till och med ibland en ovisshet, eftersom dem inte alltid vet att dem är utsatta.

Vad gäller rättens hänsyn till offrets sociala förhållanden, nämns i alla domar hur offren befunnit sig i en utsatt situation väl i Sverige, men det är inte lika vanligt att domen behandlar utsattheten för offren i hemländerna. Rätten kan i många fall beskriva att offren har saknat bostad och försörjningsmöjligheter i hemlandet, i domens bakgrundsinformation. Dock används aldrig de brottsutsattas utsatta situation som en utläggning, i den förklaring som de redogör för i sin bedömning. Många gånger anser inte offren att de har ett val och det kan även vara så att livet i Sverige, i jämförelse med livet i hemlandet kan vara bättre. Därav kan det vara av betydelse för rätten att möjligtvis diskutera faktorer i offrens hemländer som kan påverka varför människor hamnar i människohandel. Rätten har dock sina strukturer och regelverk, de fokuserar på olagliga handlingar och inte på att förstärka offrets bakgrund.

Makt beror på sammanhanget och makt finns i alla relationer. Alla människor är en del av en maktrelation. Människor i fattigdom, marginalisering och människor som redan är utsatta är de största offren för människohandel. Ändock behandlas inte alltid dessa faktorer i rättsliga sammanhang.

9.2 Hur kan man enligt hjälporganisationer i Göteborg verka mot människohandel?

Samverkan bygger på att flera organisationer och myndigheter arbetar tillsammans och samtidigt mot samma mål. Ett viktigt led i arbetet mot människohandel är vetskapen, om att ingen klarar av att arbeta mot och med människohandel ensam. Alla led är minst lika viktiga, då samverkan annars kan fallera.

Av de intervjuer som gjorts för studien, kan genom resultatredovisningen utläsas att den samverkan som finns mellan organisationer i Göteborg fungerar bra och har väl inarbetade kanaler.

När det kommer till vad samhället kan göra i verkan mot människohandel, kan det vara något lätt att säga att arbeta mot efterfrågan. Det krävs en större medvetenhet för att människor skall förstå vad arbetet mot efterfrågan innebär. Vad gäller arbetskraftsexploatering krävs ett ökat medvetande om människohandel, samt att alla bör höja på ögonbrynen och tänka efter när saker och ting blir orimligt billiga. Det kan vara lätt att attraheras av billiga priser. Svårigheten här är att börja ifrågasätta och öka medvetandet hos allmänheten. Så länge efterfrågan på tjänster finns, kommer människohandeln fortsätta att existera.

Vad gäller människohandel för sexuella ändamål, anses strängare straff för sexköp vara något som kan inrättas, eftersom böter inte tycks skrämja den etablerade köparen. Samtliga påtalade vikten av polisens resurser och fördelen med att Göteborgspolisen har en fungerande och bra människohandelsgrupp. Vilket inte är självklart i alla Sveriges städer och kommuner.

Som tidigare redovisat är samtliga intervjupersoner nöjda med arbetet mellan olika myndigheter och organisationer i Göteborg. Intervjupersonerna från Social resurs nämner att det hade varit bra att ha en grupp med människor som fattar initiala beslut och som har kunskap inom området, samt är lättillgängliga. Det finns också en önskan om att rätten skall utbildas i människohandel, dels för att öka deras kunskap inom ämnesområdet, men även dels för att det skall förstå hur många olika faktorer som påverkar varför människohandel förekommer. Speciellt de faktorer som ligger i de utsattas hemländer, det vill säga en ökad kunskap och förståelse om faktorer som ligger utanför Sveriges gränser.

10. Diskussion

Som en konsekvens av globaliseringen, den moderna teknologin och enkelheten att ta sig mellan världens länder, har människohandeln kunnat etablerat sig i olika länder.

Av intervjuerna som genomfördes för uppsatsen, är det tydligt att det önskas mer kunskap inom ämnesområdet, till både allmänhet, rättsväsende och organisationer mot människohandel. En större vetskap och medvetenhet behövs etableras till gemene man, för att skapa en förståelse till varför människohandel äger rum, samt vilka faktorer som påverkar.

Jag är medveten om att antalet intervjuer för min studie går att ifrågasätta, jag anser dock inte att de påverkar studiens validitet och reliabilitet. Dels eftersom uppsatsen kombineras med domar, men även dels då mina intervjupersoner har bakgrunder inom andra myndigheter, än vilka de nu är verksamma inom. Vilket bidrog till att flera aspekter och kunskaper inom flera yrkesområden åskådliggjordes. I min mening ses det som en styrka för studien. Givetvis, hade en framtida studie kunnat utvecklas med fler intervjuer, vilket säkerligen hade varit till en fördel.

Ett tips till framtida forskning inom ämnesområdet är att studera utsattheten i de brottsutsattas hemländer, framförallt för att skaffa sig en förståelse för begreppen tillgång och efterfrågan. Människor hamnar i människohandel på grund av fattigdom och korruption, men så länge efterfrågan finns kommer också människohandeln att fortsätta. Något som hade varit intressant att undersöka, är de människor som har med sig sina barn när de kommer till Sverige och utsätts för människohandel. *Vad händer med dessa barn? Gör barnen det svårare att hitta boenden vid placeringar? Utsätts barnen också i dessa fall för människohandel?*

11. Referensförteckning

11.1 Tryckta källor

Bergström, G & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Borg Jansson, D. (2016). *Vår tids slaveri: Om offer, förövare och samhällets roll*. Satérus Förlag AB.

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Malmö: Liber AB.

Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Henricson, M. (2012). *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad*. Lund: Studentlitteratur AB.

Holmqvist, L. Leijonhufvud, M. Träskman, P-O. Wennberg, S. (2013). *Brottsbalken: En Kommentar Del I*. Upplag 7:1. Stockholm: Nordstedts Juridik.

Höglund-Nielsen, B. & Granskär, M. (2017). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur AB.

Hörnqvist, M. (2012). *En annan Foucault: Maktens problematik*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.

Lindgren, S. (2007). Kapitel 18: *Michel Foucault*. I Andersen H. & Kaspersen L-B. *Klassisk och modern samhällsteori*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Stanislav, E. (2016). *Varför tigger romer?* Stockholm: Karneval förlag AB.

Stearman, K. (2009). *Människohandel*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Yvonne S. (2003). Kap 8: *Öronen skymta fram*. I Lander, I. Pettersson, T & Tiby, E. *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet: Genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Lund: Studentlitteratur AB.

11.2 Rapporter och artiklar

Hales, L. (2018). *The Criminalisation and Imprisonment of Migrant Victims of Trafficking*. Oñati International Institute for the Sociology of Law, v. 8 (1): 50-70.

<http://ssrn.com/abstract=3082873>

Holström, C. & Skillbri M. (2008). *Prostitution i Norden: Forskningsrapport*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.

Jansson, Borg D. (2015). *Modern slavery: a comparative study of the definition of trafficking in persons*. Boston: Leiden.

Jones, J. & Winterdyk J. (2018). *Human Trafficking: Challenges and Opportunities for the 21st Century*. Oñati International Institute for the Sociology of Law, v. 8 (1): 1-10.

<http://ssrn.com/abstract=3081022>

Länsstyrelsen. (2010). *Människohandel och prostitution: Ur ett svenskt perspektiv*. Stockholm: Länsstyrelsen i Stockholms län.

Polismyndigheten (2015). *Människohandel för sexuella och andra ändamål: Lägesrapport 15*. RPS Rapport 2015.

Polismyndigheten (2016). *Människohandel för sexuella och andra ändamål: Lägesrapport 17*. RPS Rapport 2016.

Polismyndigheten (2017). *Människohandel för sexuella och andra ändamål: Lägesrapport 18*. RPS. Rapport 2017.

Regeringen (2003). *Fattigdom och människohandel – En strategi för bekämpning av människohandel genom Sveriges internationella utvecklingssamarbete*. Stockholm 2003: Elanders Gotab AB.

Smith, Carola. (2000). *The sovereign state v Foucault: law and disciplinary power*. The Editorial Board of The Sociological Review: USA: Blackwell Publishers.

11.3 Internetkällor

Göteborgs Stad: Social Resurs. Stödcentrum för brottsutsatta.

http://goteborg.se/wps/portal/enhetskatalogen!/ut/p/z1/hU5NT4MwGP4tO3DxwPt2IDTeigcmmKjZlkEvC7h3XRNGSVsh7tcL8WSi8Tk9n8kDEiqQfTNq1Xht-qabdS2T4ysr3njGBL7kjOPTDhMRb0qWbyM4_FeQc4x_QCDU8z49xuscWRGzkidZiuK5flySMt1n-3vYggSpT1DHa-QLd2RH_U7-cyCo7xZn1DQttACpOtN-3xZ9G3EF0tKZLNnww872xfvBPQQY4DRNoTjGdRQ6CvC3xcU4D9WPIgzX6raj9na-HrgTq9UXGKVUfQ!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

Jämställdhetsmyndigheten. Stöd och samordning: Prostitution och människohandel.

<https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/stod-samordning/prostitution-och-manniskohandel>

Nationellt Metodstöd. (2018) Myndigheterna identifierar fler offer för människohandel.

<https://www.nmtsverige.se/nyheter/2018/myndigheterna-identifierar-fler-offer-manniskohandel>

Nationellt Metodstöd. (2018) Regionskoordinator.

<https://www.nmtsverige.se/om-oss/regionskoordinator>

Polisen. Människohandel - lagar och fakta.

<https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/manniskohandel/>

Polisen. Människohandel: Polisens arbete. <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/manniskohandel/>

11.4 Lag

Brottsbalk (1962:700) (BrB). Stockholm: Justitiedepartementet

12. Bilaga 1 - Lagparagraf

4 kap "Om brott mot frihet och frid", 1 a § i BrB:

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts.

År ett brott som avses i första eller andra stycket mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Lag (2010:371).

13. Bilaga 2 - Systematisk kunskapsöversikt

För att göra studien möjlig har databasen LubSearch varit till stor hjälp. Forskning och litteratur söktes under slutet av mars och i början av april, med hjälp av en avancerad sökning genom att använda sökmetoden Boolean (AND/OR/NOT). Litteraturundersökningen fokuserade på vetenskapliga artiklar, så kallade *peer-reviewed* artiklar och på vetenskapliga böcker inom forskningsområdet. Inkluderade kriterier för studien har varit artiklar på både svenska och engelska. De böcker och kapitel som har studerats har skrivits på både engelska och svenska. Den tidigare forskning som har studerats har varit från 2003 och fram till 2018. Dock har den valda forskningen behandlat tidigare forskning från tidigare år, vilket bidragit till att jag fått mig en bred uppfattning och kunskap inom ämnesområdet.

Artiklarna/forskningsrapporterna hämtade jag ner via LUBSearch och läste online. De två böcker som valdes ut för studiens litteraturöversikt söktes via Göteborgs Stadsbiblioteks hemsida "GOTLIB", därefter lånades böckerna därifrån.

De sökord som användes för studien är följande: *tiggeri, sverige, människohandel, samhället och offer*. Utifrån nyckelorden för sökningen kombinerades följande söksträngar:

Människohandel	AND	Samhället	AND	Offer	Antalet träffar i LubSearch	5 stycken träffar
Tiggeri	AND	Sverige			Antalet träffar i LubSearch	30 stycken träffar
Människohandel	AND	Sverige			Antalet träffar i LubSearch	121 stycken träffar

Den litteratur som valdes för litteratursökningen är följande "*Prostitution i Norden*" av Charlotta Holmström & May-Len Skilbrei, "*Modern slavery: A comparative study of the definition of trafficking in person*", "*Vår tids slaveri: Om offer, förövare och samhällets roll*" båda författade av Dominika Borg Jansson och Stanislav Emirovs bok "*Varför tigger romer?*".

Söksträngen genererade totalt 156 träffar, av dessa valdes totalt två artiklar ut och två böcker. Anledningen till att endast fyra sökningar av totalt 156 stycken användes för studien, är för att flera sökningar avseende artiklar och böcker inte var av värde för studien och därmed sorterades bort. Dessutom tillkom två artiklar med rekommendation och i samråd med handledare, samt en bok efter sökningen, dessa redovisas nedan. Antalet artiklar var också tvunget att begränsas med tanke på den korta tidsram som uppsatsen befann sig inom.

Två artiklar valdes ut i samråd med handledare, dessa är "*Human Trafficking: Challenges and Opportunities for the 21st Century*" författad av Jackie Jones och John Winterdyk samt, *The Criminalisation and Imprisonment of Migrant Victims of Trafficking*" av Liz Hales.

Ytterligare en bok användes i avsnittet om tidigare forskning, nämligen ett kapitel i Pettersson och Tibys bok "*Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet: Genusperspektiv inom svensk kriminologi*". Kapitlet tog jag del av genom tidigare studier på programmet, närmare bestämt på den valbara praktikkursen höstterminen 2017.

Artiklar, rapporter och studier som använts för bakgrundsinformation i studien är bland annat lägesrapporter från olika myndigheter. Dessa användes inte i avsnittet "tidigare forskning", eftersom de mer har till syfte att beskriva kunskapsområdet genom en bakgrundsbeskrivning. De rapporter som använts för uppsatsen har sökts via Polisens hemsida, Länsstyrelsens hemsida och Regeringens hemsida. De sökord som användes för bakgrundsinformation var bland annat: *människohandel, människohandel för sexuella ändamål, människohandel för sexuella och andra ändamål*.

14. Bilaga 3 - Redogörelse för domar

Följande domar har använts i uppsatsen:

Göteborgs Tingsrätt

B 14463-17

B 11431-17

B 13425-15

Vänersborgs Tingsrätt

B 120-17

Örebro Tingsrätt

B 1208-16

Stockholms Tingsrätt

B 6114-11

Södertörns Tingsrätt

B 5756-15

Göta Hovrätt

B 2042-16 (Överklagande dom från Örebro Tingsrätt: B 1208-16)

Svea Hovrätt

B 5309-12 (Överklagande dom från Stockholms Tingsrätt: B 6114-11)

15. Bilaga 4 - Intervjuguide

- Presentation
- Anonymitet
- Inspelning

1. Kan ni berätta om er själva och er verksamhet?
2. Hur länge har ni arbetat med människohandel?
3. Varför hamnar människor i människohandel?
4. Vilken är den vanligaste formen av människohandel som ni genom er verksamhet stöter på?
5. Vad är den vanligaste relationen mellan gärningsman och offer som ni stöter på?
6. Människohandel för sexuella ändamål och tiggeri sägs vara de två av de vanligaste formerna av människohandel, vad anser ni är skillnaden dem emellan, med koppling till relationerna, utsattheten och rättens dömande?
7. Vad brukar de människor som tar kontakt med er ange för anledning till att de valt att ta kontakt med er?
8. Är det någon form av stöd eller skydd för de utsatta som fungerar bättre än andra former?
9. Vad brukar de som tar kontakt med er ange för skäl till att de väljer att lämna människohandeln?
10. Hur ska man utifrån er synvinkel verka mot och förebygga människohandel?
11. Vad är rättens roll?
12. Tycker ni att rättssystemet och polisen kan göra mer? I så fall, vad?
13. Vem/vilka önskar ni inleda en samverkan med, eventuellt en djupare/bättre samverkan med vid arbete mot människohandel?
14. Är det något som ni anser att jag i mina frågor har missat, eller något som ni vill belysa?

Tack!

16.Bilaga 5 - Transkribering av intervjuer

Vid transkribering av intervjuer, användes följande symboler:

(I) - Intervjuare

(IP) - Intervjuperson

(.) - Kort paus

(...) - Längre paus

Understrykning - Markering av ord

I den intervju som genomfördes med fler än en intervjuperson, benämns intervjupersonerna i transkriberingen som IP1 och IP2.

Samtliga intervjuer finns tillgängliga hos examinator.